

Hoeksche Waard

• **Jaarstukken 2018**

**Samenwerkingsorgaan
Hoeksche Waard**

INHOUDSOPGAVE

LEESWIJZER	4
SAMENVATTEND HOOFDSTUK	6
JAARVERSLAG	8
PROGRAMMAVERANTWOORDING	10
PROGRAMMA 1. VITALITEIT IN DE DORPEN	12
PROGRAMMA 2. ONTWIKKELINGEN IN HET OMMELAND	18
PROGRAMMA 3. REGIONALE BELEIDSAFSTEMMING/BESTUURSZAKEN	26
PARAGRAFEN.....	36
PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING	38
PARAGRAAF FINANCIERING	42
PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING.....	44
PARAGRAAF INSTANDHOUDING KAPITAALGOEDEREN	46
JAARREKENING	48
BALANS EN DE TOELICHTING	50
OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN EN TOELICHTING	57
1. OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN	59
2. UITEENZETTING VAN DE FINANCIËLE POSITIE.....	62
3. RESERVERING REGIOFONDS	66
4. INWONERBIJDRAGE	67
5. TAAKVELDEN	68
CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	71

Leeswijzer

Inleiding

Voor u ligt de Jaarrekening 2018 van de Gemeenschappelijke Regeling Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard. De taak van het samenwerkingsorgaan is het behartigen van gemeenschappelijke belangen van de vijf gemeenten op de pijlers Vitaliteit in de dorpen, Ontwikkelingen in het ommeland en Regionale beleidsafstemming/bestuurszaken. Conform de wettelijke voorschriften is het boekwerk van de jaarstukken, onderverdeeld in een jaarverslag en een jaarrekening.

In het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de bij de Programmabegroting 2018 opgenomen beleidsdoeleinden. We beginnen met een samenvattend financieel overzicht waarin het resultaat wordt gepresenteerd.

In de jaarrekening vindt u, naast de saldi van het rekeningsaldo 2018, ook de saldi van de primaire begroting, de actuele begroting 2018 en de rekening 2017.

Programmaverantwoording

De programma's zijn bepaald aan de hand van de 3 pijlers, te weten:

1. Vitaliteit in de dorpen
2. Ontwikkelingen in het ommeland
3. Regionale beleidsafstemming/bestuurszaken

Opzet programma's

De programma's hebben een vaste opzet. Allereerst wordt er per programma een korte toelichting gegeven.

Achtereenvolgens wordt het volgende uitgewerkt:

- Wat waren de trends en ontwikkelingen in het afgelopen verantwoordingsjaar?
- Wat hebben we ervoor gedaan en bereikt?
- Wat heeft het gekost?
Dit gaat om een financiële vertaling van de programmarekening. In het kader van het budgetrecht heeft het bestuur budgetten beschikbaar gesteld.

De tabel 'Wat heeft het gekost?' is als volgt opgebouwd:

- De financiële raming en realisatie op basis van de vastgestelde financiële kaders.
- De dotaties en onttrekkingen vanuit de reserves: Op deze wijze wordt inzicht verkregen in het programmasaldo voor en nadat de reserves zijn aangewend.

Paragrafen

In het jaarverslag zijn in afzonderlijke paragrafen de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. Het Besluit Begroting en Verantwoording (de BBV) schrijft een verplicht aantal paragrafen voor, tenzij het desbetreffende aspect niet aan de orde is.

Voor het Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard zijn de paragrafen Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Treasury, Instandhouding kapitaalgoederen en Bedrijfsvoering van toepassing.

Jaarrekening

Het Besluit Begroting en Verantwoording maakt onderscheid tussen jaarverslag en jaarrekening, waarbij de jaarrekening bestaat uit de Staat van baten en lasten en de balans. De GR SOHW heeft deze onderdelen gebundeld in één boek, waarbij voor het gemak gesproken wordt over de jaarrekening.

In de jaarrekening krijgt u inzicht in de baten en lasten inclusief een toelichting op de afwijkingen en uiteenzetting van de financiële positie, zoals de staat van reserves en de investerings- en financieringsstaat.

Samenvattend hoofdstuk

1. Inleiding

In dit gedeelte van het jaarverslag kijken we met u terug en krijgt u een financieel totaalbeeld van de realisatie van de in de Programmabegroting 2018 opgenomen beleidsdoeleinden en worden de jaarcijfers ook vergeleken met de Jaarrekening 2017.

2. Financieel beeld

De jaarrekening sluit met een negatief saldo van € 18.699,-. Dit wordt veroorzaakt door meer kosten voor het programma bestuur. Voorgesteld wordt om het resultaat te onttrekken uit de Algemene Reserve.

Bij de 3 Begrotingswijziging was rekening gehouden met een tekort van € 46.966,- met dekking uit de Algemene Reserve.

Per saldo wordt er € 465.085,- minder onttrokken uit het Regiofonds. De uitvoering van de programma's/projecten bij de overige programma's hebben een doorloop naar 2019, hierdoor is er minder uit het Regiofonds onttrokken. In de Zomerrapportage 2019 Gemeente Hoeksche Waard zal voorgelegd worden om een bedrag van € 137.500,- beschikbaar te stellen.

Financieel geeft dit het volgende beeld:

TOTAAL	Jaarrekening 2017	Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 1e wijziging	Begroting 2018 Burap	Begroting 2018 3e wijziging	Jaarrekening 2018
Programma						
Vitaliteit in de dorpen	67.675-	350.000-	244.800-	474.600-	432.600-	311.817-
Ontwikkeling van het ommeland	10.407-	105.590-	372.770-	385.770-	343.270-	321.213-
Regionale beleidsafstemming/ bestuurszaken	45.556-	368.500	18.760	946.417	1.066.951	2.481.813
Saldo van baten en lasten	123.638-	87.090-	598.810-	86.047	291.081	1.848.783
Onttrekking Regiofonds	503.448	853.320	1.405.040	1.619.840	1.407.840	1.160.304
Storting Regiofonds	519.910-	806.230-	806.230-	1.745.887-	1.745.887-	2.015.887-
Storting reserve frictie						1.011.899-
Vrijval uit regiofonds tbv Omgevingswet	125.897			40.000	46.966	
Algemene reserve		40.000	-	40.000	46.966	-
Resultaat	14.203-	0	0	0	0	18.699-

Toelichting:

De begroting saldi voor bestemming wordt dekkend gemaakt met onttrekkingen vanuit het Regiofonds.

Een overzicht van de mutaties in de reserves vindt u in het hoofdstuk Jaarrekening – paragrafen Balans en Overzicht van Baten en Laten en Toelichting.

Voor toelichting op de inwonerbijdrage en het regiofonds zie Jaarrekening – paragrafen Balans en Overzicht van Baten en Laten en Toelichting.

Door de gemeenten is besloten om de frictiekostenvergoeding van het rijk in 2018 (bijna € 900.000,- per gemeente) in het kader van de herindeling beschikbaar te stellen aan de projectorganisatie Hoeksche Waard (SOHW). Een deel van deze vergoeding, € 1.300.000,- is bij de gemeenten gebleven ter dekking van wachtgeldverplichtingen). Het restant van de frictiekostenvergoeding 2018 is niet volledig ingezet. Het verschil wordt, conform besluit, gestort in de Reserve frictievergoeding.

3. Analyse resultaat

Voorgesteld wordt om het negatieve resultaat van € 18.699,- te onttrekken uit de algemene Reserve. De overschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de extra inzet vanuit SOHW voor de voorbereiding van de nieuwe gemeente. Bij de 3^e Begrotingswijziging is hiervoor met een hoger bedrag, zijnde € 46.966,-, rekening gehouden als onttrekking uit de Algemene reserve.

De afwijkingen ten opzichte van de primaire en de gewijzigde begroting van de programma's worden bij de desbetreffende programma's weergegeven.

4. Reserves en voorzieningen

De mutaties in de reserves zijn toegelicht in de balans en voor het Regiofonds in het hoofdstuk Jaarrekening – paragraaf Balans.

Jaarverslag

Programmaverantwoording

Programma 1. VITALITEIT IN DE DORPEN

1.1 Inleiding

Doelen en beoogde resultaten programma 2015-2018

Centraal in deze pijler staat de opgave om het hoofd te bieden aan de problematiek van vergrijzing en bevolkingsdaling. Inspanningen zijn nodig op de beleidsterreinen economie, onderwijs en arbeidsmarkt; wonen, welzijn en zorg; voorzieningen en regioprofilering. Nauw wordt samengewerkt met het maatschappelijk middenveld (Pact van de Waard en Pact van mijn Hart). De doelen voor de verschillende beleidsterreinen in deze pijler zijn:

- Behoud en uitbreiding van de economische vitaliteit door bedrijven van buiten de Hoeksche Waard aan te trekken, de Hoeksche Waardse bedrijven voldoende uitbreidingsruimte te bieden, en samen met marktpartijen streven naar het juiste detailhandelsaanbod op de juiste plaats.
- Beschikbaar en bereikbaar houden van primair onderwijs in de dorpen.
- Samen met onderwijs en bedrijfsleven zorgen dat het onderwijs beter aansluit op de arbeidsmarkt, vooral in de technische beroepen.
- Een realistisch nieuwbouwprogramma tot stand brengen, dat aansluit op de toekomstige vraag en het huidige aanbod.
- Samen met andere partijen zorgen dat de bestaande woningbouwvoorraad aansluit bij de toekomstige vraag, rekening houdend met vergrijzing en het krimpen van de bevolking.
- Streven naar doorwerking tegen? de effecten van vergrijzing en bevolkingskrimp in het aanbod van de maatschappelijke voorzieningen.
- Voor de leefbaarheid in de dorpen de mogelijkheden van actief burgerschap goed benutten.
- Met partijen uit het Pact van de Waard en Hoeksche Waards middenveld zorgen voor regioprofilering.
- Opstellen van een maatschappelijke agenda waarin alle activiteiten rondom de veranderingen op het gebied van sociaal beleid worden opgenomen (preventiebeleid, professionaliseringsslag hulpverleners etc.).

1.2 Wat gingen we doen in 2018?

In 2018 geven we prioriteit aan de uitvoering van het gebiedsprogramma met de provincie. We gaan ook verder met een aantal lopende projecten uit het Pact van mijn Hart en het Pact van de Waard. Ook ondernemen we samen met de betrokken partijen de nodige activiteiten rond het overgangsproces op het gebied van sociaal beleid. Een belangrijke basis voor de activiteiten vormt de samenwerkingsagenda die vanuit de regio is opgesteld en aan provincie en rijk voorgelegd. Belangrijk is dat de regionale woningbouwafspraken met HW Wonen verder worden uitgewerkt, dat we aan de slag gaan met de aanpak voor de bestaande woningvoorraad en met de opgaven op het gebied van wonen en zorg.

Samen met andere partijen gaat SOHW ook in 2018 door met de regionale profilering van de Hoeksche Waard. Voor 2018 start het samenwerkingsorgaan een campagne om meer jonge gezinnen naar de Hoeksche Waard te trekken. Daarnaast zorgt SOHW samen met Goeree-Overflakkee en Voorne-Putten in 2018 voor het uniform promoten van het Haringvliet/Hollands Diep als onderdeel van het Nationaal Park Biesbosch-Haringvliet oftewel het zogenoemde NL Delta.

Hoeksche Waardse ondernemers hebben tot nu toe veel energie gestoken in de innovatieve aanpak voor de detailhandel. In 2018 hopen we die inzet verder te faciliteren. Er is een regionale detailhandelsvisie opgesteld. Als voortvloeisel daaruit gaat in 2018 de detailhandelsraad van start. Het afgelopen jaar is de economische transformatie-monitor vastgesteld, met een schets van het economisch klimaat en aanbevelingen. Op basis daarvan

wordt in 2018 een economische agenda opgesteld. De stuwende sectoren zullen daarin een belangrijke plaats krijgen. Een vitale economie is in het licht van de demografische verwachtingen in het gebied van doorslaggevend belang.

De ondernemersvereniging maakt samen met het onderwijs werk van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Samen met andere partijen wil het SOHW doorgaan met kerngericht werken. Door deze werkwijze moet de vitaliteit en leefbaarheid in de kernen en wijken worden behouden en als het kan versterkt.

1.3 Trends en ontwikkelingen?

Vooruitlopend op het nieuwe uitvoeringsprogramma zijn de nieuwe trends en ontwikkelingen vastgelegd in de notitie "De Hoeksche Waard uitgedaagd". Korthedshalve wordt hier naar verwezen.

1.4 Wat hebben we bereikt?

Vitale economie

1. Behoud en uitbreiding van de economische vitaliteit door het opstellen van een krachtige economische regionale agenda samen met de markt streven naar het juiste detailhandelsaanbod op de juiste plaats.

Onderwijs en arbeidsmarkt

2. Beschikbaar en bereikbaar houden van primair onderwijs in de dorpen.
3. Samen met onderwijs en bedrijfsleven een betere aansluiting tot stand brengen tussen onderwijs en arbeidsmarkt, vooral in de technische beroepen en in de zorg.

Wonen, welzijn en zorg

4. Uitvoeren van een regionale woonvisie.
5. Samen met andere partijen zorgen dat de bestaande woningbouwvoorraad aansluit bij de toekomstige vraag, rekening houdend met vergrijzing en teruglopen van de bevolkingsaantallen. In de kerngroep WWZ worden overige activiteiten voorbereid en gerealiseerd rondom wonen, welzijn en zorg.

Voorzieningen en leefbaarheid

6. Doorwerking van de effecten van vergrijzing en terugloop van de bevolking in het aanbod van de maatschappelijke voorzieningen.
7. Voor de leefbaarheid in de dorpen de mogelijkheden van actief burgerschap goed benutten.

Regioprofilering

8. Met partijen uit het Pact van de Waard en Hoeksche Waards Middenveld zorgen voor regioprofilering.

Decentralisaties in het sociaal domein

9. Opstellen van een maatschappelijke agenda waarin alle activiteiten rondom de veranderingen op het gebied van sociaal beleid worden opgenomen (preventiebeleid, professionaliseringslag hulpverleners etc.).

1.5 Wat hebben we daarvoor gedaan?

Concrete doelstelling	Activiteiten	Voortgang en prognose bij najaarsburap 2018	Realisatie (planning)
Vitale economie			
Behoud en uitbreiding van de economische vitaliteit door het opstellen van een economische agenda en deze verder uit te werken en samen met de markt streven naar het juiste detailhandelsaanbod op de juiste plaats.	Voor de detailhandel wordt in 2017 een transitieatlas uitgevoerd. Samen met betrokkenpartijen wordt een traject gestart om de detailhandel in de toekomst vitaal te houden.	Er is een detailhandelsvisie vastgesteld. Er is een detailhandelsraad bestaande uit vertegenwoordiging van winkeliers uit verschillende dorpen. Vanuit de detailhandelsvisie is door de detailhandelsraad gestart met de nieuwe winkelstraat.	2019 en verder
	Opstellen en uitwerken economische agenda	Na de afronding van de Economische Transitie-monitor is een kwartiermaker aangetrokken die in 2018 een economische agenda heeft opgesteld. De economische agenda is vastgesteld en aangeboden aan de nieuwe gemeente. Er is reeds een onderdeel rondom de verkenning naar circulaire stromen opgestart.	2019 en verder
Onderwijs en arbeidsmarkt			
Beschikbaar en bereikbaar houden van primair onderwijs in de dorpen.	Bijzonder en openbaar onderwijs hebben samen afspraken gemaakt rondom deze doelstelling. Met name is dit gericht op huisvesting vraagstukken. Waar nodig samen onder 1 dak.		Doorlopend
Samen met onderwijs en bedrijfsleven een betere aansluiting tot stand brengen tussen onderwijs en arbeidsmarkt, vooral in de technische beroepen.	Onderwijs en OHW maken hier samen afspraken over (via Pact van de Waard). SOHW faciliteert en legt ook verbinding met andere regio's. Technet werkt programmatisch aan het verbeteren van de afstand tussen jongeren en technische beroepen, werkervaringsplaatsen.	Eerste Mbo opleiding in september gestart bij Actief College. Start is in de bouwsector. Bij positief resultaat wordt dit verder naar andere sectoren uitgerold.	Start september 2018

Concrete doelstelling	Activiteiten	Voortgang en prognose bij najaarsburap 2018	Realisatie (planning)
Wonen, welzijn en zorg			
Samen met andere partijen zorgen dat de bestaande woningbouwvoorraad aansluit bij de toekomstige vraag, rekening houdend met vergrijzing en teruglopen van de bevolkingsaantallen. Tegelijkertijd inzetten op het benutten van kansen om de leeftijdsopbouw in balans te houden.	Uitwerken van de in de woonvisie benoemde opgaven.	In 2018 startte een regionale campagne 'lang leve thuis' om particulieren te informeren over en te faciliteren in woningaanpassing i.v.m. langer zelfstandig thuiswonen. Verder zijn er met HW Wonen afspraken gemaakt over de aanpassing van hun voorraad i.v.m. de gevolgen van de vergrijzing. De regionale campagne 'lang leve thuis' loopt door. De corporatie maakt haar voorraad toekomstbestendig in haar renovatieprogramma's.	2018
Voorzieningen en leefbaarheid			
Doorwerking van de effecten van vergrijzing en terugloop van de bevolking in het aanbod van de maatschappelijke voorzieningen.	Via transitieatlas (instrument ondersteund vanuit BZK) wordt inventarisatie gemaakt van de detailhandel in de HW. Daarna volgen de maatschappelijke voorzieningen. Bedoeling is dat vanuit dit inzicht er strategische keuzes kunnen worden gemaakt over wat op welke locatie in de HW.	Opgenomen als onderdeel van de Wonen Welzijn Zorg visie die de gemeente samen met HW Wonen wil realiseren.	2018
Voor de leefbaarheid in de dorpen de mogelijkheden van actief burgerschap goed benutten.	Dorp bestuurt Via actieve programma's vanuit Welzijn hier initiatieven ondersteunen.		Doorlopend
Regioprofilering			
Met partijen uit het Pact van de Waard en Hoeksche Waards Middenveld zorgen voor regioprofilering.	Via de stuurgroep regioprofilering met deelnemende partijen zijnde Rabobank, HW wonen, Zorgwaard, OHW, CSG de Waard en SOHW is er een programma opgesteld. Hier willen we in 2018 ook uitvoering aan blijven geven. Daarnaast willen we een gebiedsmarketeer aanstellen voor 2018. De opdracht zal zijn	Er is in 2018 weer verder gebouwd, samen met partijen (Zorgwaard, Rabo, OHW, CSG de Waard), aan de regioprofilering. Er zijn nu bijna 9000 volgers op de FB pagina. 3200 bezoeken per maand voor de website. De	2018

Concrete doelstelling	Activiteiten	Voortgang en prognose bij najaarsburap 2018	Realisatie (planning)
	om via een uitvoeringsprogramma de Hoeksche Waard van binnenuit naar buiten toe te promoten. Relatie met o.a. wonen en economische agenda.	filmtrailer van de HW is door meer dan 50.000 mensen gezien. Per maand worden door meer dan 50.000 mensen de berichten van de HW bekeken.	
Decentralisaties in het sociaal domein			
Opstellen van een maatschappelijke agenda waarin alle activiteiten rondom de veranderingen op het gebied van sociaal beleid worden opgenomen (preventiebeleid, professionaliseringslag hulpverleners etc.).	Evaluatie van opgestelde agenda in 2015. Transformatieproces in het Sociaal Domein loopt nog jaren door na ingaan decentralisatie.		Doorlopend

1.6 Wat heeft het gekost?

	Jaarrekening 2017	Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 1e wijziging	Begroting 2018 Burap	Begroting 2018 3e wijziging	Jaarrekening 2018
Vitaliteit in de dorpen						
Vitale economie	79.131-	40.000-	95.000-	162.000-	120.000-	82.034-
Wonen, welzijn en zorg	150.358-	90.000-	162.800-	287.500-	287.500-	174.783-
Regioprofilering	10.142-	150.000-	40.000-	90.000-	90.000-	90.000-
Enecotour		70.000-				
Totaal uitgaven	239.631-	350.000-	297.800-	539.500-	497.500-	346.817-
Samenwerkingsagenda Rijk/PZH (vitale economie)	51.102					
Samenwerkingsagenda Rijk/PZH (wonen, welzijn en zorg)	54.865		19.500	19.500	19.500	
Bijdrage uit Sociaal Domein/innovatiebudget (via de Gemeenten)	20.990	-		11.900	11.900	
Bijdrage gemeente wonen, welzijn en zorg	45.000		33.500	33.500	33.500	35.000
Totaal baten	171.956	-	53.000	64.900	64.900	35.000
Saldo Baten en lasten Vitaliteit in de dorpen	67.675-	350.000-	244.800-	474.600-	432.600-	311.817-
Algemene reserve		40.000				
Regiofonds	67.675	310.000	244.800	474.600	432.600	311.817
Resultaat Vitaliteit in de dorpen	0	0	0	0	0	-

Toelichting:

Vitale economie

- Bij Transformatiemonitor economie is minder uitgegeven aan inhuur projectleider.
- De stichting die opgericht zou worden t.b.v. de samenwerking onderwijs en bedrijfsleven is niet in 2018 opgericht en dus is het bedrag van € 25.000,- niet uitgegeven.

Wonen, welzijn en zorg

- Vanuit de bijdragen kerngroep WWZ worden activiteiten georganiseerd. Alle activiteiten zijn uitgevoerd maar daar was minder geld voor nodig dan begroot.
- Het project Short Stay is doorgeschoven naar 2019 maar het budget niet. Voorstel is om het budget over te hevelen naar 2019 middels de Zomerrapportage Gemeente Hoeksche Waard. Dit betreft een bedrag van € 64.000,-

Programma 2. ONTWIKKELINGEN IN HET OMMELAND

2.1 Inleiding

Doelen en beoogde resultaten programma 2015-2018

De unieke cultuurhistorische, natuurlijke en landschappelijke waarden en de innovatieve landbouw zijn sterke kenmerken van de Hoeksche Waard. De afgelopen jaren is daarin geïnvesteerd. Voor de komende periode is het van belang om ze te behouden en verder te benutten. In deze pijler zijn ondergebracht: innovatieve landbouw in een duurzaam landschap, gebiedsontwikkeling en recreatieve netwerken. De rol van het SOHW in deze pijler is coördinerend en faciliterend. Doelen onder deze pijler zijn:

- De Hoeksche Waard verder ontwikkelen op het gebied van innovatieve landbouw in een duurzaam landschap. De Hoeksche Waard nationaal en internationaal bekendheid laten krijgen als hét voorbeeldgebied voor innovatieve landbouw.
- Verkennen van de mogelijkheden op het gebied van biomassa en *biobased economy*.
- Verder ontwikkelen en versterken van de biodiversiteit, onder meer door een monitoringsprogramma voor de Hoeksche Waard op te zetten.
- Mogelijk maken en bevorderen van waardenketens en van (vooral recreatieve) initiatieven binnen die ketens. Integratie nastreven van ontwikkelingen in noord- en zuidrand.
- Behouden en uitbreiden van de recreatieve netwerken binnen en buiten de Hoeksche Waard.
- Partijen in het Platform Recreatie en Toerisme behulpzaam zijn met het opzetten van nieuwe recreatieve en culturele arrangementen en samenwerkingsvormen.

2.2 Wat gingen we doen in 2018?

In 2018 worden met subsidie van de provincie Zuid-Holland en het ministerie van Infrastructuur en Milieu de activiteiten rond Duurzame landbouw in een duurzaam landschap voortgezet. We gaan dit onder meer doen via de op te zetten Groene Cirkel, welke dient als een platform voor bedrijven, ondernemers en kennisinstellingen in de regio. Door het verbinden van de partijen worden de duurzaamheidsambities van de provincie en gemeenten versneld en worden er unieke projecten van wereldklasse ontwikkeld

Vanuit het gebiedsprogramma worden de verschillende projecten op het gebied van innovatieve landbouw uitgevoerd. Hierdoor behoudt de Hoeksche Waard zijn status als topgebied voor landbouw en versterken we onze concurrentiepositie. Een van de belangrijkste prioriteiten is het opzetten van een *Foodlab* in de Hoeksche Waard. Het is de bedoeling dit om op een centrale locatie te realiseren, waarbij alle aspecten van voeding aan bod komen: van het pure landbouwproduct in de agrosector tot de verwerking in de voedselindustrie tot eindproduct. Doel is om de kloof tussen de voedingssector en de burger te verkleinen. De kennis over en rond voeding willen we op deze manier verbeteren en ook jongeren warm maken voor een opleiding en werk in de agro-voedingssector.

Een ander onderdeel binnen de innovatieve landbouw is het meer toepassen van regeneratieve landbouw op landbouwgronden - dat is landbouw waarvan wordt verwacht dat ze de kwaliteit van grond en milieu verbetert. Daardoor kan er CO₂-uitstoot worden opgenomen in de gewassen en worden opgeslagen in de bodem. Ook draagt het bij aan de capaciteit om water te bergen. Zo wordt de Hoeksche Waard meer klimaatbestendig en water robuust ingericht (klimaatadaptatie) waardoor de het gebied ook belangrijk kan bijdragen aan de aangrenzende grootstedelijke doelen op dit gebied. Hieraan zijn ook aantal innovatieve ontwikkelingen gekoppeld op het gebied van droogtechniek, bodemleven en bodemvruchtbaarheid.

Er zit veel maatschappelijke energie in de vaak recreatieve projecten in de waardenketens die het afgelopen jaar tot stand zijn gekomen. De recreatieondernemers die met een initiatief naar voren zijn gekomen, worden opgenomen in het Platform Recreatie en Toerisme. Voor de gehele Hoeksche Waard zijn inmiddels de waardenketens benoemd en er is veel enthousiasme om de individuele projecten te realiseren. Het SOHW wil deze waardenketens actief verder ontwikkelen. Er is een regisseur Waardenketens aangetrokken die in 2018 deze ketens verder tot ontwikkeling gaat brengen.

De afgelopen tien jaar is veel geïnvesteerd in het aantrekkelijk maken van de Hoeksche Waard als recreatief gebied. Ook komend jaar wordt er met subsidie van de provincie verder geïnvesteerd in het wandelrouten netwerk. 105 km nieuwe wandelroutes komen erbij. Hiermee komt het totaal op 335 km in de Hoeksche Waard.

De bestaande recreatieve netwerken voor fietsen en kanovaren zijn inmiddels op leeftijd en vergen meer aandacht en onderhoud. Vooral het onderhoud aan kunstwerken zoals de Steqi's, kunstpicknickplaatsen, borden en steigers is nodig. In 2017 is daar ook al in geïnvesteerd.

Als de bestaande netwerken op orde zijn en het wandelrouten netwerk is uitgebreid kunnen de communicatiemiddelen zoals brochures, kaarten en websites worden aangepast. Ook hiervoor is een schatting gemaakt van het vereiste budget en menskracht.

In pijler 2 zijn de financiële verplichtingen opgenomen op het gebied van de recreatieve netwerken. Ze hebben betrekking op de recreatieve pontjes, beheer en onderhoud van de wandel-, fiets- en kanoroutes en van de bijbehorende websites. Daarnaast geeft het SOHW nog een bijdrage aan het servicepunt Nieuwendijk en draagt het de bijdrage van de gemeenten over natuur en milieueducatie.

In 2018 wordt via de landschapstafel Haringvliet intensiever samengewerkt met de regio's Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee en met de provincie. Er ligt inmiddels één programma voor de gehele Zuid-Hollandse Delta. De Hoeksche Waard is via de landschapstafel ook aangehaakt bij de verdere ontwikkeling van het Nationaal Park Biesbosch-Haringvliet, het zogenoemde NLDelta-project. Nieuwendijk zal zich in te toekomst kunnen ontwikkelen tot een belangrijke toegangspoort van NLDelta. Het is nodig om hierover in 2018 een visie te vormen.

Verder willen we het Haringvliet met de andere regio's professioneel gaan promoten. Meer uniformiteit, ontwikkelen van één platform en meer gebruik maken van social media en app's voor het gebied. Dit vraagt om een extra gezamenlijke investering.

2.3 Trends en ontwikkelingen?

Vooruitlopend op het nieuwe uitvoeringsprogramma zijn de nieuwe trends en ontwikkelingen vastgelegd in de notitie "De Hoeksche Waard uitgedaagd". Korte tijdshalve wordt hier naar verwezen.

2.4 Wat hebben we bereikt?

Innovatieve landbouw in een duurzaam landschap

1. Verder ontwikkelen van de Hoeksche Waard op het gebied van innovatieve landbouw in een duurzaam landschap.
2. Mogelijkheden verkennen op het gebied van biomassa en bio-based economy
3. Verder ontwikkelen en versterken van de biodiversiteit.

Gebiedsontwikkeling

4. Mogelijk maken en stimuleren van waardenketens en (met name recreatieve) initiatieven daarbinnen. Integratie van ontwikkelingen in Noord- en Zuidrand nastreven.

Recreatieve netwerken

5. Behouden en uitbreiden van de recreatieve netwerken binnen en buiten de Hoeksche Waard
6. Partijen in het Platform Recreatie en Toerisme behulpzaam zijn met het opzetten van nieuwe recreatieve- en culturele arrangementen.

2.5 Wat hebben we daarvoor gedaan?

Concrete doelstelling	Activiteiten	Voortgang en prognose in najaarsburap 2018	Realisatie (planning)
Innovatieve landbouw in een duurzaam landschap			
Verder ontwikkelen van de Hoeksche Waard op het gebied van innovatieve landbouw in een duurzaam landschap.	Via de landschapstafel Duurzame Innovatieve Landbouw worden projecten geïnitieerd. Deze lopen langs de Plattelandsontwikkelingsgelden (POP3) en middelen die via de landschapstafel beschikbaar worden gesteld. Initiatief ligt met name bij ondernemers. Er wordt vooral ingezet op biodiversiteit, biobased economy/circulaire economie. Daarnaast reductie CO2 opgave en het realiseren van een Huis van de Voeding	Aanvragen POP 3 gelden zijn gedaan. Daarnaast voor € 500.000 subsidie aangevraagd voor duurzame landbouw i.h.k.v. het gebiedsprogramma. Aanvragen worden nu door PZH beoordeeld. Realisatie in 2019	2019
	Met Rotterdam wordt gewerkt aan het Foodcluster project. Opzetten van een voedselafzetstrategie. Het gaat om een verbinding tot stand te brengen tussen de HW en Rotterdam i.h.k.v. korte ketens voedselconsumptie en distributie.	Doorlopend.	2015-2018
Mogelijkheden verkennen op het gebied van biomassa en bio-based economy.	Samen met LTO, Innovation Quarter, Veldleeuwkerk, Havenbedrijf en andere partijen worden de potenties voor de bio-based economy en de mogelijke ontwikkeling van biomassa verder onderzocht.	Aanvraag project om reststromen HW in beeld te gaan brengen i.s.m. OZHZ richting PZH loopt. Aanvragen worden nu door PZH beoordeeld. Realisatie in 2019.	2019
Gebiedsontwikkeling			
Mogelijk maken en stimuleren van waardenketens en (met name recreatieve) initiatieven daarbinnen. Integratie van ontwikkelingen in Noord- en Zuidrand nastreven.	Uitvoeren van de gebiedsagenda Hoeksche Waard West	Dit loopt. Onderdeel Natuurlijk Ondernemen recent afgerond.	2016 en verder
		Er is een uitvraag voor opstellen Projectplan voor de inrichting Leenheerenpolder. Nieuwe initiatieven en lopende initiatieven zijn en worden aan elkaar gekoppeld en de mogelijkheden tot realisatie verkend in de diverse gebieden van de Hoeksche Waard	2019 doorlopend

Concrete doelstelling	Activiteiten	Voortgang en prognose in najaarsburap 2018	Realisatie (planning)
		Economische recreatieve visie Numansdorp Zuid is opgesteld	Vaststelling in september
	Initiatieven vanuit de Hoeksche Waardenmakerij met een coördinator waardenketens tot uitvoering brengen.	Dit loopt.	Doorlopend
Landschapstafel Natuur en Recreatie	Samen met Vooren-Putten en Goeree Overflakkee zal de Hoeksche Waard in afstemming met de Provincie zogenaamde landschapstafels opzetten. Hier moeten de strategische opgaven voor de zuid Hollandse delta worden afgestemd en uitgevoerd. Aan deze tafels schuiven nadrukkelijk ook ondernemers en maatschappelijke organisaties aan om zo van onderop gezamenlijk te werken aan de opgaven in het gebied. Voor de tafel Natuur en Recreatie zal het vooral gaan om de zuid Hollandse delta positief te ontwikkelen zodat natuur en recreatie in een goede balans wordt ontwikkeld en zo meer bezoekers trekt.	Uitvoeringsagenda loopt op schema. Voor de HW realisatie strand Oude Tol. Ontwikkelingen haven Numansdorp/fort Buitensluis. Aanleg natuurontwikkeling Korendijkse Slikken. Bijgedragen aan uitkijkpunt en terp in de Korendijkse Slikken.	Vorbereiding 2016. Uitvoering 2018
Recreatieve netwerken			
Behouden en uitbreiden van de recreatieve netwerken binnen en buiten de Hoeksche Waard	Het wandelrouten netwerk wordt met 105 km uitgebreid.	In totaal 470 km netwerk aangelegd en opgeleverd. Routes zijn digitaal beschikbaar er is een wandelkaart ontwikkeld.	Afronding en beheerfase in 2018
	Inventariseren opgave beheer recreatieve objecten en routes en onderzoek naar aanbesteding en aansturing structureel onderhoud. Inventarisatie achterstallig onderhoud en raming voor herstel netwerken.	Inhaalslag onderhoud fietsrouten netwerk afgerond. Inventarisatie staat van kanorouten netwerk wordt nog dit jaar afgerond. Borging data digitaal beheer recreatieve netwerken in Obsurv gedaan met ISHW. Herziening TOP's gereed voor eind 2018.	2016-2018

Concrete doelstelling	Activiteiten	Voortgang en prognose in najaarsburap 2018	Realisatie (planning)
	Met omliggende regio's wordt geprobeerd het routenetwerk rondom de pontjes uit te breiden en de financiering op langere termijn te borgen.	Wordt met VP en GO opgepakt. Waterbus dit jaar weer gestart. Eerste cijfers laten forse toename gebruikers zien.	2016-2018
	Onderzoek kansen verbeteren verbinding stedelijk gebied met HW/Tiengemetten/Haringvliet d.m.v. 'Deltapoort'.	Is nog in voorbereiding	2017-2018
Partijen in het Platform Recreatie en Toerisme behulpzaam zijn met het opzetten van nieuwe recreatieve- en culturele arrangementen.	Netwerk van betrokken ondernemers bij Platform uitbreiden	Dit loopt.	2016-2018
	Samen met toeristisch/recreatieve sector bijdragen aan regioprofilering. Onderzoek naar mogelijke financiering met behulp van middelen van toeristenbelasting.	Heeft nog niet plaatsgevonden	Doorlopend

2.6 Wat heeft het gekost?

	Jaarrekening 2017	Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 1e wijziging	Begroting 2018 Burap	Begroting 2018 3e wijziging	Jaarrekening 2018
Ontwikkeling van het ommeland						
Innovatieve landbouw	94.289-	40.000-	115.000-	196.000-	196.000-	136.104-
Integrale gebiedsontwikkeling	34.921-	150.000-	277.000-	227.000-	167.000-	167.382-
Recreatieve netwerken	266.280-	151.820-	247.000-	720.629-	738.129-	651.539-
Totaal uitgaven	395.490-	341.820-	639.000-	1.143.629-	1.101.129-	955.025-
Subsidie provincie wandelpaden		30.000	30.000	30.000	30.000	
Subsidie Wandelroutenetwerk	124.371			325.629	325.629	264.176
Subsidie deltapontjes	1.270		30.000	30.000	30.000	30.000
Subsidie gebiedsprogramma (recr.netw.)				100.000	100.000	100.000
Subsidie/bijdragen derden Hoeksche Boer maakt het waard	55.052			66.000	66.000	33.406
Inwonerbijdrage tbv regiofonds (groen/blauw)	204.390	206.230	206.230	206.230	206.230	206.230
Totaal baten	385.083	236.230	266.230	757.859	757.859	633.812
Saldo Baten en lasten Ontwikkeling van het ommeland	10.407-	105.590-	372.770-	385.770-	343.270-	321.213-
Storting regiofonds inwonerbijdrage groen/blauw	204.390-	206.230-	206.230-	206.230-	206.230-	206.230-
Regiofonds	214.797	311.820	579.000	592.000	549.500	527.443
Resultaat Ontwikkeling van het ommeland	0-	0	0	0	0	-

Toelichting:

Innovatieve landbouw

- De vervolgoopdracht m.b.t. het foodlab is nog niet verstrekt in afwachting van de bestuurlijke wens, daardoor een overschot van € 34.313,-.
- Voor monitoring project "De Hoeksche Boer maakt het Waard" is minder uitgegeven dan begroot.

Recreatieve netwerken

- Het grootste verschil bij de uitgaven wordt veroorzaakt door het subsidieproject "uitbreiding wandelroute netwerk" zowel aan de uitgaven als inkomsten kant, per saldo dus nagenoeg budgetneutraal.
- Bij beheer & onderhoud van de wandelpaden was een subsidie van € 30.000,- begroot. Deze subsidie komt echter pas in 2019 waardoor er een verschil ontstaat van bijna € 30.000,- aangezien de kosten wel gewoon gemaakt zijn.

Programma 3. REGIONALE BELEIDSAFSTEMMING/BESTUURSZAKEN

3.1 Inleiding

Doelen en beoogde resultaten programma 2015-2018

De derde pijler raakt aan een aantal kerntaken van het SOHW zoals beschreven in de gemeenschappelijke regeling. Het gaat dan bijvoorbeeld om de afstemming van beleid tussen de gemeenten en het extern behartigen van belangen van de gemeenten of de regio door contacten met hogere overheden en maatschappelijke organisaties. Dit voor de beleidsterreinen ruimte, economie, landschap, samenleving en veiligheid. De beleidsafstemming vindt plaats in portefeuillehoudersoverleggen (pfo's) en het Dagelijks Bestuur. De projecten en activiteiten binnen de pijlers Vitaliteit in de dorpen en Ontwikkeling van het ommeland worden ook afgestemd binnen de pfo's.

Doelen onder deze derde pijler zijn:

- Stimuleren en verbeteren van de regionale samenwerking om de doelen van de pijlers 1 en 2 te bereiken. Daartoe procesregie verbeteren, slagvaardigheid vergroten, doorzichtigheid van beleidsprocessen en samenwerking met maatschappelijke partners bevorderen.
- Brede samenwerking stimuleren door onder meer de oriëntatie op regio's buiten de Hoeksche Waard te versterken.
- Aansluiten bij de nieuwe bestuurlijke overlegtafel Zuid-Westelijke Delta (recreatie en groen) om met regio en Provincie Zuid-Holland meerjarige strategische afspraken te maken over financiële middelen en investeringen.
- Belangen van de Hoeksche Waard onder de aandacht brengen in diverse bestuurlijke netwerken zoals provincie Zuid-Holland, Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), Zuidvleugel, ZHZ, Rijk.
- Bestuurlijke afstemming op diverse beleidsterreinen binnen de vijf beleidsterreinen waarop het SOHW actief is.
- Behouden en verbeteren van de landschappelijke en ruimtelijke kwaliteiten door gebruik te maken van de aanwezigheid van de Kwaliteitsadviseur.
- Regionale duurzame initiatieven mogelijk maken en bevorderen.
- Uitvoeren van de transformatieagenda sociaal domein.
- Uitvoeren van het Ambitie- en programmaplan voor de invoering van de Omgevingswet.

3.2 Wat gingen we doen in 2018?

Onderwerpen waarover beleid moet worden afgestemd binnen de pfo's zijn naar verwachting:

- *Pfo Samenleving*: transformatie decentralisaties sociaal domein, leerlingenvervoer, leerplicht, GO Primair onderwijs, onderwijshuisvesting, voorschoolse voorzieningen, passend onderwijs, cultuur, volksgezondheid, crisisopvang, versterking welzijnswerk, regionale subsidies.
- *Pfo Landschap*: natuur- en milieueducatie, marketing en promotie Hoeksche Waard, POP3/Leader/CLLD (plattelandontwikkelingsprogramma), Hoeksche Randenregeling, faciliteren Groene Cirkel,
- *Pfo ruimte*: Deltaprogramma, Klimaatadaptatie, Omgevingswet, kwaliteitsteam (adviseur) duurzaamheid, Zuidvleugel, uitwerken regionale woonvisie, Verstedelijkingsagenda, uitwerking prestatieafspraken, statushouders.
- *Pfo economie*: economisch programma, herstructurering bedrijventerreinen, snel internet, regionaal verkeer- en vervoerplan, startcoach, uitgifte bedrijventerreinen, actualisatie bedrijventerreinstrategie
- *Pfo veiligheid*: Veilige woonomgeving, jeugd, ondermijning (tegengaan) georganiseerde criminaliteit, handhaving, crisisbeheersing en bevolkingszorg.

De voortgang van de projecten en activiteiten wordt in de pfo's besproken, waarbij de integrale projecten zoveel mogelijk in een gezamenlijk pfo worden afgestemd. De pfo's stellen adviezen vast die, na toetsing op breedte, volledigheid en financiën door het Dagelijks Bestuur, aan de colleges en raden worden voorgelegd. Het SOHW streeft ernaar om zoveel mogelijk projecten in de eerste twee pijlers ter hand te nemen samen met marktpartijen, maatschappelijke organisaties en inwoners. De projecten vanuit het Pfo Veiligheid zijn vervat in het uitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid 2017-2018.

3.3 Trends en ontwikkelingen?

Bestuurlijke toekomst Hoeksche Waard

Op dinsdag 10 juli stemde de Eerste Kamer voor herindeling van de gemeenten Binnenmaas, Cromstrijen, Korendijk, Oud-Beijerland en Strijen. Dat betekent dat de inliggende gemeenschappelijke regelingen waar het SOHW er één van is van rechtswege overgaan naar de nieuwe gemeente. De inzet van het SOHW is om de projecten en werkzaamheden op een goede manier over te dragen naar de nieuwe gemeente.

Sociaal domein

In 2018 zal de uitvoering van de Transformatieagenda in volle gang zijn. De verwachting is dat dit een proces van enkele jaren zal zijn. Belangrijk gegeven is namelijk dat dit hele proces een dynamisch geheel is en voortdurend vraagt om bijstelling.

Omgevingswet

De Omgevingswet, die op 1-1-2021 in werking treedt, integreert ongeveer 26 (!) wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving. Hieronder vallen onderwerpen als: bouwen, milieu, waterbeheer, ruimtelijke ordening, monumentenzorg en natuur. De oude wetten zijn veelal sectoraal opgebouwd. In samenhang gezien en toegepast sluiten deze wetten niet meer aan bij de behoefte van deze tijd. Met de Omgevingswet wil de overheid het wettelijk systeem 'eenvoudig beter' maken. Het implementatieproces van de Omgevingswet in de Hoeksche Waard is vastgelegd in het Ambitie- en programmaplan en de Gebiedsagenda, waarbij in de eerste fase tot 1-1-2019 aansluiting is gezocht bij het project Hoeksche Waard.

Samenwerking maatschappelijke partners

Het SOHW hecht grote waarde aan de betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld op het jaarprogramma en de uitvoeringsprogramma's. Een voorbeeld van de nieuwe manier van werken en denken is het Pact van de Waard, waarin aan gezamenlijke doelen wordt gewerkt. De algemene trend is dat het SOHW steeds minder als verantwoordelijke van projecten optreedt en meer de faciliterende en stimulerende rol vervult om dingen mogelijk te maken. De maatschappelijke partners krijgen juist een actievere rol, en daarbij de taak om duidelijk te maken welke ondersteuning van de overheid nodig is om projecten te kunnen realiseren. Deze nieuwe vorm van samenwerking en rolverdeling vraagt een nieuwe cultuur zowel bij de overheid als bij het maatschappelijk middenveld. De komende jaren zal de ontwikkeling alleen maar toenemen. Vandaar dat in de besturingsfilosofie van de nieuwe gemeente uitvoering aandacht wordt besteed aan kerngericht werken. Deze vormt één van de pijlers van de nieuwe gemeentelijke organisatie.

Financiën

Tijdens het opstellen van het uitvoeringsprogramma zijn afspraken gemaakt over het jaarlijks op te stellen jaarplan en de financiële kaders binnen SOHW. Medefinanciering en steeds ingewikkelder omstandigheden vragen een flexibele sturing van het budget. Er moet voldoende ruimte zijn om te kunnen reageren op veranderende omstandigheden. De insteek bij een gezamenlijke aanpak is dat er met alle betrokken partijen goede afspraken worden gemaakt over verdeling van taken, rollen en financiering.

Externe oriëntatie

De externe oriëntatie wordt in het uitvoeringsprogramma nadrukkelijk als opgave genoemd en vindt zijn vertaling in een aantal concrete projecten zoals gebiedsprofilering. Iets dat samen met alle betrokken partijen wordt opgepakt. Belangrijk onderdeel is de beleidsafstemming met andere regio's. Er zijn in 2017 verschillende ambtelijke- en bestuurlijke contacten gelegd met de MRDH regio over het vormen van een gezamenlijke agenda. Er zijn in 2017 landschapstafels opgericht rondom duurzame landbouw en het Haringvliet. De uitvoering van deze agenda's wordt in 2018 doorgezet. Verder nemen we actief deel aan activiteiten rondom het Nationaal Park Biesbosch – Haringvliet. De verwachting is dat de nieuwe gemeenten deze contacten continueert en waar nodig verder uitbreidt. Net als kerngericht werken is externe focus één van de pijlers van de nieuwe gemeente.

3.4 Wat hebben we bereikt?

Kerntaken van het SOHW

- 1.** Bevorderen en waar mogelijk verbeteren van de regionale samenwerking gericht op de doelen van pijlers 1 en 2. Vooral de besturing van processen verbeteren, slagvaardiger worden, doorzichtigheid van beleidsprocessen bevorderen en samenwerking met maatschappelijke partners stimuleren.

Verbeteren regionale samenwerking binnen SOHW

- 2.** Bevorderen van brede samenwerking, onder meer door sterkere oriëntatie op regio's buiten de Hoeksche Waard.
- 3.** Aansluiten bij de nieuwe bestuurlijke overlegtafel Zuidwestelijke Delta (recreatie en groen) om meerjarige strategische afspraken te maken met regio en provincie Zuid-Holland over te investeren middelen.
- 4.** De belangen van de Hoeksche Waard onder de aandacht brengen in diverse bestuurlijke netwerken zoals provincie Zuid-Holland, Zuidvleugel, ZHZ, rijk.
- 5.** Bestuurlijke afstemming op verschillende beleidsterreinen binnen de vijf domeinen.
- 6.** Behouden en verder verbeteren van de landschappelijke en ruimtelijke kwaliteiten door onder andere de inzet van de bemiddelaar glastuinbouw en de kwaliteitsadviseur.
- 7.** Mogelijk maken en bevorderen van regionale duurzame initiatieven

3.5 Wat hebben we daarvoor gedaan?

Concrete doelstelling	Activiteiten	Voortgang en prognose najaarsburap 2018	Realisatie (planning)
Kerntaken van het SOHW			
Faciliteren van regionaal bestuurlijk overleg.	Pfo's, DB, AB en raadsledenoverleg Hoeksche Waard	Loopt op schema	Doorlopend
Optimale positionering Hoeksche Waard in extern krachtenveld.	Strategische beleidsadviesering nieuwe ontwikkelingen.	Er is advies uitgebracht over de positionering van de HW, in relatie tot het rapport van Berenschot over de Drechtsteden.	Doorlopend
SOHW "in control"	Begroting, burap en jaarverslag.	Loopt op schema	Half jaarlijks
Kaderstellende rol raden.	Opstellen meerjarenbegroting 2019.	Begroting is vastgesteld	2018
Inzicht in de inkomsten en uitgaven van het Regiofonds.	Beheer Regiofondsen verkenning nieuwe financieringsvormen.	Loopt op schema	Doorlopend
Bevorderen samenwerking met maatschappelijke organisaties / bedrijfsleven	Overleg SOHW met en maatschappelijke organisaties over coördinatie en afstemming beleidsprocessen / projecten.	Op projectniveau worden relevante partijen betrokken	Doorlopend
Communiceren van activiteiten van het SOHW	Persberichten, nieuwsbrieven en websitebeheer	Loopt op schema	Doorlopend
Verbeteren regionale samenwerking binnen SOHW			
Bevorderen van brede samenwerking, onder meer door sterkere oriëntatie op regio's buiten de Hoeksche Waard.	Aansluiting zoeken bij omliggende netwerken	Loopt op schema	doorlopend
	Inbreng regioprofilering pijler 1	Pact van de Waard voert uit	2015-2018
Bestuurlijke overlegtafel Zuidwestelijke Delta (recreatie en groen) om meerjarige strategische afspraken te maken met regio en provincie Zuid-Holland over te investeren middelen.	Betrokkenheid van de regio bij de besluitvorming in verband met onderwerpen die daar op de agenda komen	Acties worden in NL-Delta verband voorbereid en uitgevoerd.	Doorlopend
De belangen van de Hoeksche Waard onder de aandacht brengen in diverse bestuurlijke netwerken zoals provincie Zuid-Holland, MRDH, ZHZ, rijk.	Betrokkenheid van de regio bij de besluitvorming in verband met onderwerpen die daar op de agenda komen	Loopt op schema	Doorlopend
	Intensiveren contacten met de MRDH waarbij gezamenlijke ambities en projecten gekoppeld kunnen worden.	MRDH is betrokken bij het CO2 project dat door de boeren wordt gestart en een positieve werking op het stedelijk gebied kan hebben.	2018 en verder

Concrete doelstelling	Activiteiten	Voortgang en prognose najaarsburap 2018	Realisatie (planning)
	Uitvoeren van het Gebiedsprogramma met de provincie Zuid-Holland met de thema's: <ul style="list-style-type: none"> - Duurzame landbouw - Bereikbaarheid - Natuur en recreatie - Energie - Demografische ontwikkelingen - 	Loopt op schema	2017-2020
Bestuurlijke afstemming op verschillende beleidsterreinen binnen de vijf domeinen.	De bij deze pijler 3 behorende lijst met projecten en activiteiten uitvoeren en sturing aangeven.	Planning Hoeksche donderdag wordt uitgevoerd	Doorlopend
Behouden en verder verbeteren van de landschappelijke en ruimtelijke kwaliteiten door onder andere de inzet van de bemiddelaar glastuinbouw en de kwaliteitsadviseur.	Inzetten Kwaliteitsteam (adviseur) bij ruimtelijke kwaliteitsvraagstukken	Er heeft een evaluatie over 2017 plaats gevonden. In 2018 loopt het contract met de voorzitter af. PFO heeft uitgesproken dat verlenging t/m 2019 noodzakelijk is. Er wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van de advisering van het KT. In 2018 verhoging aantal uren voorzitter/adviseur en intensivering van vergaderfrequentie. De inzet van de voorzitter/adviseur en de vergaderfrequentie is in 2018 aanzienlijk verhoogd i.v.m. het grote aantal adviezen. Voor 2019 wordt met de voorzitter gesproken over de verlenging van haar inzet.	2019
Regionale projectgroep verkeersveiligheid	Uitvoeren meerjarenprogramma verkeersveiligheid	De uitvoering van het meerjarenprogramma ligt op schema. Rapport onderzoek landbouwverkeer is in februari 2018 opgeleverd. In juni is er aangesloten op de landelijke BOB campagne. Daarnaast is er een	2017-2019

Concrete doelstelling	Activiteiten	Voortgang en prognose najaarsburap 2018	Realisatie (planning)
		<p>themaweek verkeersveiligheid Hoeksche Waard in september geweest met activiteiten voor leerlingen van basisschool en middelbare school en senioren.</p> <p>De RPV heeft benadrukt en de wens uitgesproken dat de regionale overlegstructuur over verkeersveiligheid ook in de nieuwe organisatie blijft bestaan.</p> <p>Het bestuur heeft verzocht het meerjarenprogramma met 1 jaar te verlengen. Zodat de gemeente Hoeksche Waard meer tijd heeft om alles op orde te krijgen en beter kan aanhaken op landelijk beleid dat momenteel in ontwikkeling is (SPV 2030).</p> <p>Dit verzoek ligt bij de provincie.</p>	
Regionaal verkeer en vervoerplan	<p>Bevorderen van de in- en externe bereikbaarheid van de Hoeksche Waard met o.a.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Corridor Rotterdam – Antwerpen - Doorontwikkeling regionale vorkenstructuur - Hoogwaardig openbaar vervoer gekoppeld aan doelgroepenvervoer - Renovatie Heinenoordtunnel - Fietspadenplan 	<p>Er wordt gewerkt aan verschillende projecten binnen de RVVP (o.a. fietsennetwerken, gebiedsprogramma Mobiliteit en de vorkenstructuur), Daarnaast wordt met PZH gewerkt aan verdere verbetering OV- netwerk (nachtbussen, H-OV en R-net). Ten slotte zijn we met RWS bezig met de voorbereidingen van de renovatie Heinenoord tunnel. Daarnaast wordt er in het kader van de Corridor R'dam Antwerpen</p>	2019 en verder

Concrete doelstelling	Activiteiten	Voortgang en prognose najaarsburap 2018	Realisatie (planning)
		CRA gekeken naar verbetering van de infra in internationaal verband. Daarbij wordt een lobby gevoerd voor het laatste stukje aan te leggen A4 (Benelux-Klaaswaal). Er is eind 2018 een mobiliteitsagenda met de provincie vastgesteld. Deze is aangeboden aan de nieuwe gemeente.	
Mogelijk maken en bevorderen van regionale duurzame initiatieven. Hoeksche Waard in 2040 energie neutraal.	Uitvoeren Energievisie Hoeksche Waard	De uitvoering van de energievisie en de afspraken zoals opgenomen in het gebiedsprogramma ligt op schema. Er wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden binnen de Hoeksche Waard om de warmtetransitie vorm te geven. Er vinden twee pilots plaats rondom de realisatie van zonnevelden. Met het bedrijfsleven wordt gesproken over de energietransitie van het bedrijfsleven waaronder de agrarische sector. Het energieloket is verder uitgebouwd en een aantal concrete acties zoals de isolatie en zonnepanelen actie zijn zeer succesvol. Er is eind 2018 een ruimtelijke analyse opgesteld voor de energietransitie. Tevens gestart met de warmtetransitie concepten die in de Hoeksche Waard toepasbaar zijn.	2019 en verder
Programma implementatie Omgevingswet	Coördineren van het proces rondom de implementatie van de omgevingswet en het opstellen van een omgevingsvisie.	De eerste fase van de omgevingsvisie is in december 2018 afgerond. De tweede fase start in het eerste kwartaal 2019.	2016 – 2024

Concrete doelstelling	Activiteiten	Voortgang en prognose najaarsburap 2018	Realisatie (planning)
		De verwachting is dat de omgevingsvisie in derde kwartaal van 2019 wordt vastgesteld. Verder is er vanuit dit programma gewerkt aan de harmonisatie van Omgevingstaken i.h.k.v. de fusie en is er een voorstel aangenomen om het programma Omgevingswet in te bedden in de nieuwe organisatie.	
Projectplan Meerjaren uitvoeringsprogramma SOHW 2019-2022	Ter voorbereiding van het opstellen van het nieuwe uitvoeringsprogramma in 2018, wordt in 2017 een projectplan opgesteld.	Vanwege de herindeling wordt er geen meerjaren-uitvoeringsprogramma aangeboden. Wel heeft de SOHW bijgedragen aan Het Kompas, de besturingsfilosofie en de strategische agenda	2017 - 2018

3.6 Wat heeft het gekost?

	Jaarrekening 2017	Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 1e wijziging	Begroting 2018 Burap	Begroting 2018 3e wijziging	Jaarrekening 2018
Regionale beleidsafstemming/ bestuurszaken						
Kerntaken	802.894-	769.360-	801.360-	841.360-	848.326-	811.646-
Ruimte	28.683-	76.500-	245.000-	201.000-	123.500-	94.313-
Economie	134.583-	133.000-	338.240-	338.240-	288.240-	214.254-
Landschap	6.437-	7.000-	2.000-	18.000-	18.000-	16.477-
Project Hoeksche waard/harmonisatie	143.121-		5.782.713-	6.169.586-	5.728.011-	3.819.971-
Samenleving	2.066.192-	1.617.702-	2.519.632-	2.961.302-	3.239.052-	2.508.780-
Omgevingswet	153.954-		1.202.584-	790.000-	790.000-	598.595-
RPV	138.022-	189.110-	189.110-	189.110-	189.110-	117.444-
Veiligheid	5.000	7.740-	7.000-	3.000	3.000	4.485
Subtotaal uitgaven	3.468.885-	2.800.412-	11.087.639-	11.505.598-	11.221.239-	8.176.995-
Doorbelasting middelen	116.932-	112.900-	112.900-	112.900-	112.900-	124.388-
Totaal uitgaven	3.585.817-	2.913.312-	11.200.539-	11.618.498-	11.334.139-	8.301.383-
Inwonerbijdragen	782.623	1.467.260	1.467.260	1.467.260	1.467.260	1.467.639
Bijdragen gemeenten tbv reg projectleider wonen	54.300					
Bijdragen derden tbv regionaal projectleider wonen	15.700					
Bijdragen gemeenten tbv project HW/harmonisatie agenda	143.121		5.782.713	6.169.586	5.728.011	4.831.869
Bijdragen gemeenten tbv sociaal domein	2.066.192	1.617.702	2.519.632	2.961.302	3.239.052	2.508.779
Bijdrage gemeenten tbv omgevingswet	28.057		1.202.584	790.000	790.000	601.292
Bijdrage provincie RPV	116.523	140.082	140.082	140.082	140.082	81.895
Bijdragen gemeenten/waterschap tbv RPV	24.330	31.330	24.330	24.330	24.330	24.330
Voorziening tbv RPV	2.831-	17.698	24.698	24.698	24.698	11.219
Bijdragen gemeenten tbv Veiligheid	5.000-	7.740	7.000	3.000-	3.000-	4.485-
Subsidie provincie Gebiedsbemiddeling glastuinbouw	1.727	-		-	-	
Bijdragen gemeenten RVVP			51.000	51.000	51.000	51.000
Variabele bijdrage Regiofonds	315.520	-		939.657	939.657	1.209.657
Totaal baten	3.540.262	3.281.812	11.219.299	12.564.915	12.401.090	10.783.196
Saldo Baten en lasten	45.556-	368.500	18.760	946.417	1.066.951	2.481.813
Algemene reserve				40.000	46.966	
Reserve frictie						1.011.899-
Vrijval uit regiofonds tbv Omgevingswet	125.897					
Regiofonds	220.976	231.500	581.240	553.240	425.740	321.043
Storting variabele bijdrage regiofonds	315.520-	600.000-	600.000-	1.539.657-	1.539.657-	1.809.657-
Resultaat Regionale beleidsafstemming/ bestuurszaken	14.203-	-	-	-	-	18.699-

Toelichting:

Kerntaken

- De overschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door extra kosten voor inhuur personeel.

Ruimte

- Het project "Actieplan Energie en Klimaat" heeft een onderschrijding van € 10.611,-. Het verzoek is om dit over te hevelen ter dekking van het reeds afgesloten contract voor het energieloket 2019.
- Het project "campagne aantrekken jonge gezinnen" is niet gestart in 2018. Deze campagne is opgenomen in het proces van Gebiedsmarketing HW wat in 2019 gestart zal worden. Het voorstel is om dit restant van € 22.500,- over te hevelen naar 2019 en toe te voegen aan het bedrag wat al beschikbaar is gesteld voor Gebiedsmarketing.

Economie

- Het project "Internet HW" is na het onderzoek gestopt en het resterende bedrag van € 17.571,- vloeit terug in het regiofonds.
- Bij het project "RVVP" is een overschot van € 56.000,-, mede doordat de kosten m.b.t. inhuur verkeersstrategie lager zijn uitgevallen. Er loopt echter nog wel een verplichting m.b.t. doelgroepenvervoer van € 40.359,-. Het voorstel is om € 41.000,- over te

hevelen naar 2019 middels de Zomerrapportage Gemeente Hoeksche Waard en de rest terug te storten in het regiofonds.

Landschap

- De activiteiten zijn binnen de reguliere budgetten uitgevoerd.

RPV

- In 2017 is het nieuwe meerjarenplan van start gegaan. De uitgaven per jaar zijn een inschatting en kan qua uitvoering iets anders uitpakken en dus zijn er verschillen tussen begroting en actuele kosten.

Veiligheid

- Betreft hier een bijdrage van HW wonen m.b.t. buurtbemiddeling 2018. Dit is vervolgens aan de 5 gemeenten uitbetaald.

Storting variabele bijdrage Regiofonds

- De in 2018 ontvangen variabele bijdragen van Binnenmaas (woningen/BHW), Cromstrijen (windturbines/ woningen), Korendijk (woningen) en Oud-Beijerland (woningen) worden in het regiofonds gestort.

Harmonisatie agenda

- De volledige bedragen (-/-€ 1.300.000,- t.b.v. wachtgeldverplichtingen) die de 5 gemeenten voor frictievergoeding hebben ontvangen via het Gemeentefonds zijn in rekening gebracht. Het saldo na aftrek van de gemaakte kosten wordt, conform besluitvorming, in de reserve frictiekosten project HW gestort.

Omgevingswet

- Het overschot van 2016 en 2017 is teruggestort naar de 5 gemeenten. Het bedrag dat voor 2018 is bijgedragen door de gemeenten leidt na aftrek van de gemaakte kosten tot een klein voordeel.

Paragrafen

In het jaarverslag zijn in afzonderlijke paragrafen de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, alsmede tot de lokale heffingen. Het Besluit Begroting en Verantwoording (de BBV) schrijft een verplicht aantal paragrafen voor, tenzij het desbetreffende aspect niet aan de orde is.

Voor het Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard zijn de paragrafen Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Financiering, Instandhouding kapitaalgoederen en Bedrijfsvoering van toepassing.

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. ALGEMEEN

1.1 Inleiding

Onder weerstandsvermogen wordt verstaan het vermogen van de gemeenschappelijke regeling om toekomstige onverwachte tegenvallers op te vangen, zonder dat een dergelijke tegenvaller directe consequenties heeft voor haar huidige beleid en/of daaraan verbonden activiteiten.

Het weerstandsvermogen is van belang voor de mate waarin risico's, waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of waarvoor geen verzekeringen zijn afgesloten, kunnen worden opgevangen.

Om de relatie tussen de risico's die de gemeenschappelijke regeling loopt en het noodzakelijke weerstandsvermogen in kaart te brengen zijn de risico's geïnventariseerd en geclassificeerd naar:

- het schadebedrag van mogelijke risico's;
- de inschatting dat het zich vooral zal doen.

1.2 Beleid

Geconcludeerd is dat de risico's gerelateerd zijn aan het vaste organisatiedeel en het projectendeel van de organisatie. In het algemeen kun je stellen, dat als de projecten geen doorgang vinden er ook geen project gerelateerde risico's zijn. Immers, op wat voorbereidende handelingen na, wordt er pas met een project gestart als er financieringsbronnen (subsidie) zijn toegezegd. Dus hiermee is feitelijk primair het eerste risico afgedekt.

Daarnaast worden de projecten gefinancierd vanuit het regiofonds. Als het Regiofonds ontoereikend blijkt te zijn, worden de projecten heroverwogen en zodanig geprioriteerd, dat het regiofonds toereikend is.

Ten slotte is het niet noodzakelijk om maatschappelijk geld van de deelnemende gemeenten in een projectenorganisatie op een rekening te storten, als diezelfde deelnemende gemeenten verplicht zijn om er steeds zorg voor dragen dat het openbaar lichaam te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen. Immers, in geval van opheffing van het openbaar lichaam worden de rechten en verplichtingen van het lichaam verdeeld over de deelnemers.

Gelet op bovenstaande overwegingen is bepaald dat de totale risicowaarde van de geïnventariseerde risico's met de volgende drietrap wordt afgedekt.

Primaire dekking

Projecten worden pas opgestart als de financiering van de opgenomen projecten zijn afgedekt en goedgekeurd door het dagelijks bestuur.

Secundaire dekking

De risicowaarde van organisatie-gerelateerde risico's worden gedekt vanuit de algemene reserve en het budget voor onvoorzien. De risicowaarde van de project-gerelateerde risico's worden voor zover als mogelijk gedekt vanuit de vaste bijdragen in het Regiofonds dat tot het weerstandsvermogen wordt gerekend. Bij een ontoereikend regiofonds worden de projecten zodanig opnieuw geprioriteerd dat het regiofonds wel toereikend is.

Tertiaire dekking

In de situatie dat, door het zich voordoen van een risico, de liquiditeit ontoereikend is om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen, zijn gemeenten verplicht om een aanvullende bijdrage te doen.

Beheersen risico's

Binnen de organisatie is er sprake van 'eenvoudig' risicomanagement. De organisatie is zich bewust dat risico's een expliciet onderdeel zijn van de afwegingen bij beslissingen. Bij de invulling van het risicomanagement wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de bestaande beheerstechnieken en instrumenten. Ten behoeve van de begroting zijn de risico's uitgebreid geïventariseerd.

2. Risico's

In het Besluit Begroten en Verantwoorden 2004 is als minimum eis opgenomen dat in de weerstandsparagraaf alle risico's worden opgenomen, die tot op het moment van aanbieden van de begroting en meerjarenraming bij het algemeen bestuur bekend zijn.

Inventarisatie

Voor de Jaarrekening 2018 zijn na inventarisatie de volgende risico's geïventariseerd.

Kans Risico	Hoog	Gemiddeld	Laag
Kritiek	- Verzekeringen		
Beduidend			- Financiering subsidievoorwaarden - Financiering subsidiemogelijkheden
Gering			- Regionale samenwerking

De totale risicowaarde van de geïventariseerde risico's bedraagt per december 2018 circa € 150.000,- bestaande uit :

Politiek gerelateerde risico's	€ 6.250
Project gerelateerde risico's	€ 50.000
Organisatie gerelateerde risico's	€ 93.750

De risico's worden ingedeeld in:

- Politieke risico's
- Project gerelateerde risico's
- Organisatie gerelateerde risico's

Politieke risico's

Regionale samenwerking (Gering, Laag)

Binnen de deelnemende gemeenten van de Hoeksche Waard liggen meerdere activiteiten op het gebied van regionale samenwerking. Op 10 juli 2018 is het wetsvoorstel tot herindeling van de 5 gemeenten in de Hoeksche Waard aangenomen door de Eerste kamer. Doordat werkzaamheden van de Projectgroep Hoeksche Waard en sociaal domein gedeeltelijk op afstand gebeurd ontstaat er meer risico voor onrechtmatigheden.

Project gerelateerde risico's

Financiering –variabele inkomsten/subsidiemogelijkheden (Beduidend, Laag)

Gelet op de bezuinigingen vanuit het Rijk zijn subsidies onzeker geworden. Projecten worden niet eerder gestart nadat de subsidie zeker is. Daarnaast bestaat in geringe mate het risico dat gemeenten de verplichting over het hoofd zien om, bij het verlenen van omgevingsvergunningen, een variabele bijdrage te voldoen aan het Regiofonds.

Financiering –subsidie voorwaarden (Beduidend, Laag)

Een groot deel van de projecten van het SOHW wordt gefinancierd door middel van externe subsidies. Toekenning van de subsidie is afhankelijk van in hoeverre het projectresultaat voldoet aan de subsidievoorwaarden. Bij niet voldoen kan de subsidie niet verstrekt worden of worden verminderd. Subsidiegevers zijn in toenemende mate strikter bij de controle van de naleving van de subsidievoorwaarden.

Organisatie gerelateerde risico's

Verzekeringen SOHW (Kritiek, Hoog)

De SOHW is eigen risicodragers op het gebied van ziekte. Als medewerkers langdurig ziek worden, kan dit effecten hebben voor de continuïteit van het werkproces. Vervolgens kan dit een behoorlijke financieel nadeel opleveren. Daarnaast is de inboedel slechts voor een deel bij de Gemeente Strijen verzekerd.

3. WEERSTANDSCAPACITEIT

De weerstandcapaciteit wordt berekend door de saldi van het vrije deel van de algemene reserve, reserves zonder vastgesteld bestedingsdoel, de vaste gemeentelijke bijdrage in het regiofonds en de rekening voor onvoorzien bij elkaar op te tellen.

(x € 1.000)

Weerstandscapaciteit	Begroting 2018	Werkelijk 2018
Vrij aanwendbare deel van de algemene reserve	187	173
Onvoorzien	25	25
Weerstandscapaciteit tbv. organisatiedeel	212	198
Vaste bijdragen regiofonds	206	206
Weerstandscapaciteit tbv. projectendeel	206	206
Totale weerstandscapaciteit	418	404

Zowel voor de organisatie gerelateerde risicowaarde (€ 93.750) als de project en politiek gerelateerde risicowaarden (€ 56.250) is de weerstandscapaciteit toereikend. De weerstandsratio komt hiermee op 2,7.

Kengetallen

Vanuit de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) is het verplicht om met ingang van Jaarrekening 2015 over de volgende kengetallen te rapporteren:

- Netto schuldquote: relateert de schuldpositie van de GR aan de Inkomstenstroom.
- Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen.
- De solvabiliteitsratio: indicator om inzicht te krijgen in de mate waarin de onderneming in staat is aan zijn financiële verplichtingen te kunnen voldoen.
- Structurele exploitatieruimte.
- Kengetal Grondexploitatie: in - en nog niet in exploitatie gronden / (totale baten voor bestemming.
- Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden.

Kengetallen	Jaarrekening 2017	Begroting 2018	Jaarrekening 2018
netto schuldquote	n.v.t	n.v.t.	n.v.t
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	n.v.t	n.v.t.	n.v.t
solvabiliteitsratio	40%	14%	40%
structurele exploitatieruimte	0%	2%	0%
grondexploitatie	n.v.t	n.v.t.	n.v.t
belastingcapaciteit	n.v.t	n.v.t.	n.v.t

Toelichting

Het SOHW heeft geen leningen aangetrokken.

De solvabiliteitsratio wijkt in de Jaarrekeningen ten opzicht van het begrotingsjaar af omdat een aantal projecten vanuit de jaarrekening doorlopen naar het volgend jaar. Hierdoor is er ook minder uitgetrokken uit het Regiofonds en blijft het saldo van het Regiofonds, dat onderdeel is van het Eigen Vermogen, hoger. In de begroting wordt uitgegaan van het volledig realiseren van de plannen en dus onttrekking uit het Regiofonds.

De structurele uitgaven betreffen enerzijds de organisatiekosten die volledig gedekt worden uit de algemene inwonerbijdrage en anderzijds de beheerskosten op de inhoudelijke programma's die gedekt worden uit een structurele onttrekking uit het Regiofonds.

Paragraaf Financiering

1. Algemeen

In deze paragraaf wordt inzicht verschaft in de financiële positie op het gebied van financiering. Volgens de Wet fido mag de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dienen. Verplichte onderdelen zijn de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

1.1 Ontwikkelingen

Eind 2012 werd geconstateerd dat de BNG niet bereid was om geldlening te verstrekken omdat de kredietwaardigheid van de GR als onvoldoende werd beoordeeld. Reden hiervan was, dat er geen expliciete bepaling in de GR was opgenomen die de aansprakelijkheid regelt van de deelnemers aan een openbaar lichaam bij insolventie.

De BNG was pas bereid om een krediet in de rekening-courant te verstrekken als de GR voldoet aan de voorwaarden zoals verwoord in de "Circulaire aansprakelijkheid voor schulden van openbare lichamen op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen" of als één (of meerdere) van de deelnemende gemeenten een garantie heeft afgegeven voor het krediet in de rekening-courant.

In 2014 is de gemeenschappelijke hierop aangepast.

2. Kasgeldlimiet

Aangegeven dient te worden in welke mate de gemeenschappelijke regeling risico loopt bij het eventueel aantrekken van kortlopend geld. De door het rijk bepaalde norm is 8,2% van de begrotingsomzet.

(Bedragen x € 1.000)

Kasgeldlimiet 2018		1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
1.	Totale vlottende kortlopende schuld	0	0	0	0
2.	Totaal vlottende middelen	802	2213	1668	118
3.	= 1- 2 Netto vlottende (+) of Overschot middelen (-)	-802	-2213	-1668	-118
4.	Kasgeldlimiet (KGL)	784	784	784	784
5a = 4>3	Ruimte onder de KGL	1586	2997	2452	902
5a = 3>4	Overschrijding van de KGL	0	0	0	0
Berekening kasgeldlimiet					
6.	Begrotingstotaal	9.561	9.561	9.561	9.561
7.	Percentage regeling	8,20%	8,20%	8,20%	8,20%
4.	Kasgeldlimiet	784	784	784	784

Naar verwachting is de kasgeldlimiet niet overschreden en voldoet daarmee aan de wettelijke normen.

3. Renterisiconorm

Hiermee worden de renterisico's in beeld gebracht die de gemeenschappelijke regeling loopt bij het omzetten of opnemen van vaste schulden. De norm die gehanteerd wordt is 20% van het begrotingstotaal van het betreffende jaar met een minimum van € 2,5 miljoen.

(bedragen x € 1000)

Renterisico op vaste schuld	Begroting 2018	werkelijk 2018
1 Renteherzieningen		
2 Te betalen aflossingen		
3 Renterisico (1+2)	0	0
4 Renterisiconorm	2.500	2.500
5a = 4>3 Ruimte onder renterisiconorm	2.500	2.500
5b= 3>4 Overschrijding renterisiconorm	0	0
Berekening renterisiconorm		
4a Begrotingstotaal	3.605	9.561
4b Het bij ministeriële vastgelegde percentage	20%	20%
4 Renterisiconorm (4a x 4b: 100)	2.500	2.500

De Gemeenschappelijke regeling heeft geen langlopende vaste geldleningen en dus geen rentetoerekening.

Paragraaf Bedrijfsvoering

1. Inleiding

Het slagen van programma's en de uitvoering van de in de GR opgenomen taken is in belangrijke mate afhankelijk van de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

2. Beleid

In mei 2011 is de 'Inrichting ambtelijke organisatie' vastgesteld. Tweede helft 2011 is de implementatie hiervan gestart. Dit heeft in 2012 verder vorm gekregen. Een kernpunt hiervan is dat bij de uitvoering van de programma's het SOHW de proces/regierol heeft en de gemeenten de inhoudelijke rol. De gemeenten zijn (mede) uitvoerder van regionale opgaven, stellen uitvoeringscapaciteit beschikbaar en zorgen voor afstemming en coördinatie binnen de eigen gemeente. Het SOHW is verantwoordelijk voor de gemeenschappelijke belangen, beheerder/uitvoering van het planning & control proces, ondersteunt de bestuursorganen (PFO's, DB, AB, ROHW) en brengt samenhang aan tussen projecten binnen en tussen de programma's.

In 2015 is het Uitvoeringsprogramma SOHW 2015-2018 door de gemeenteraden vastgesteld. Met ingang van 2015 zijn er geen projectleiders meer in vaste dienst van het SOHW. Vanuit het bureau SOHW wordt nu ingezet op procesbegeleiding. De projectleiders worden tot een bepaalde norm om niet geleverd vanuit de gemeenten.

Op verschillende dossiers vindt er een opschaling plaats naar een meer regionale aanpak (zie o.a. sociaal domein en de implementatie omgevingswet). Deze opschaling heeft effect op de beschikbare capaciteit binnen het bureau van SOHW en de inrichting daarvan. SOHW houdt deze ontwikkelingen nauwlettend in de gaten en zal mogelijke knelpunten tijdig bespreekbaar maken in het RMT.

3. Personeel

Het personeel van SOHW volgt de rechtspositie van de gemeente Binnenmaas. Deze gemeente levert op basis van een daartoe afgesloten dienstverleningsovereenkomst aan SOHW ondersteuning op het gebied van personeel en organisatie. Begin 2015 is het nieuwe Uitvoeringsprogramma 2015-2018 SOHW vastgesteld door de raden. De huidige formatie van het bureau SOHW is afgestemd op dit meerjarenprogramma, maar door opschaling van dossiers kan deze balans uit evenwicht raken.

4. Informatie en communicatie

De website van het Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard biedt uitgebreide informatie over de activiteiten van het SOHW. Agenda's en bijbehorende stukken van openbare vergaderingen (Algemeen Bestuur, ROHW) zijn voor een ieder in te zien via deze website. Goedgekeurde voorstellen en vastgestelde verslagen worden op deze website geplaatst. Voor stukken gerelateerd aan niet-openbare vergaderingen (Dagelijks Bestuur, portefeuillehouder overleggen) is een inlogcode nodig. Zaken over beleidsvorming en uitvoering van diverse projecten die samenhangen met het Nationaal Landschap Hoeksche Waard worden eveneens op deze website aangeboden. De meer recreatieve informatie over de Hoeksche Waard en betreffende projectinformatie vindt men terug op www.nationaallandschap.nl. Ook de andere websites, tevens in eigendom van en beheerd door SOHW, bieden gerichte projectinformatie b.v. www.vlietproject.nl en www.deltapontjes.nl.

5. Financiën

De werkzaamheden voor de planning en controlwerkzaamheden, zoals de P&C cyclus, financiële administratie, betalingsverkeer, treasury; etc. zijn uitbesteed aan de Gemeente Oud-Beijerland. Deze taken zijn ingebed binnen de financiële processen van Oud-Beijerland. Hiertoe is een dienstverleningsovereenkomst aangegaan.

6. Huisvesting

Sinds 1 juli 2013 is het bureau SOHW gehuisvest in het gemeentehuis van Strijen. Naast de huisvesting van het bureau worden in het gebouw ook de (werk)bijeenkomsten van DB en AB en regionale medewerkers gefaciliteerd. Hiertoe worden kosten in rekening gebracht. De bijeenkomsten van de pfo's worden vanaf juli 2013 in de gemeentehuizen van de gemeenten gehouden. Het Raadsledenoverleg blijft haar vergaderingen houden in het kantoor van het SVHW.

Projecten worden uitgevoerd met actieve betrokkenheid van ambtenaren welke in dienst zijn bij de deelnemende gemeenten. De huisvestingskosten van de (gemeentelijke) ambtenaren drukken niet op de begroting van de GR SOHW.

7. Middelen

	Jaarrekening 2017	Begroting 2018 primitief	Begroting 2018 Burap	Jaarrekening 2018
Dienstverlening P&O	10.742	12.000	12.000	11.061
Dienstverlening Financien	48.172	48.000	48.000	49.832
Dienstverlening ICT	18.406	12.060	12.060	16.684
Huur kantoor Strijen	30.267	31.778	31.778	30.660
Inkoop Diensten	169	1.658	1.658	0
Verzekeringen	897	1.100	1.100	1.220
Archiefkosten	6.973	7.136	7.136	6.658
Afschrijving/rente	1.307	1.109	1.109	8.273
Totaal	116.932	114.841	114.841	124.388
Bestuur	116.932	114.841	114.841	124.388
Totaal	116.932	114.841	114.841	124.388

De overschrijding bij middelen wordt grotendeels veroorzaakt door de eenmalige afschrijvingskosten van kapitaalgoederen < € 25.000,-.

Paragraaf Instandhouding kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen worden gebruikt om doelen uit de programma's te realiseren. Vanuit het oogpunt van duurzaamheid dienen de kapitaalgoederen goed onderhouden te worden. Om deze kwaliteit te waarborgen is het noodzakelijk dat de kapitaalgoederen op een goede manier worden beheerd. Dit vereist visie op het beheer van de kapitaalgoederen, systematisch beheer, meerjaren onderhoudsplannen en de vertaling van de financiële consequenties in toereikende budgetten.

Gezien de kapitaalgoederen die de Gemeenschappelijke regeling Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard in bezit heeft, is er geen visie en beleid ontwikkeld.

Boekwaarde

Kapitaalgoed	per 1/1/2018	Investeringen	Afschrijvingen	per 31/12/2018
Veerpont	0		0	0
Meubilair	8.273		-8.273	0
Gebouw Maasdam + verbouwing Gemeentehuis OBL		1.281.118		1.281.118
Inrichting servicepunten		125.657		125.657

Het meubilair is aangekocht in 2013 tijdens de verhuizing van het kantoor van SVHW naar de gemeente Strijen. Vanaf 2014 wordt het in 10 jaar afgeschreven. In 2015 is een nieuwe bureaustoel aangeschaft.

Vanwege de harmonisatie is besloten alle kapitaalgoederen < € 25.000 in een keer af te schrijven. Voor SOHW betekent dit dat de post meubilair dus in 2018 in zijn geheel is afgeschreven.

De nieuwe kapitaalgoederen betreffen de verbouwingen van de gemeentehuizen in Oud-Beijerland en Maasdam t.b.v. de nieuwe Gemeente HW en de inrichtingen van 5 servicepunten in de Gemeente HW.

JAARREKENING

Balans en de toelichting

Balans per 31 december 2018				
	Ultimo 2018		Ultimo 2017	
ACTIVA				
Vaste activa				
<i>Materiele vaste activa</i>		1.406.775		8.273
- Investerings met een economisch nut	1.406.775		8.273	
<i>Financiële vaste activa</i>		0		0
Totaal vaste activa		1.406.775		8.273
Vlottende activa				
<i>Vorraden</i>		0		0
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar</i>		5.259.120		2.990.010
- Vorderingen op openbare lichamen	5.182.742		1.641.619	
- Overige vorderingen	76.378		4.424	
- Rekening-courantverhouding met het Rijk	0		1.343.967	
<i>Liquide middelen</i>		117.958		250.079
- Bank- en giroaldi	117.958		250.079	
<i>Overlopende activa</i>		178.296		102.700
De van EU, Rijk en provincies nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op specifieke uitkeringen				
- Overige Nederlandse overheidslichamen	128.547		61.273	
- Overige overlopende activa	49.749		41.426	
Totaal vlottende activa		5.555.374		3.342.789
Totaal generaal		6.962.150		3.351.061

Balans per 31 december 2018				
	Ultimo 2018		Ultimo 2017	
PASSIVA				
Vaste passiva				
<i>Eigen vermogen</i>		2.747.877		899.094
- Algemene reserves	173.222		187.425	
- Bestemmingsreserves	2.593.354		725.872	
- Gerealiseerd resultaat	-18.699		-14.203	
<i>Voorzieningen</i>		35.106		46.325
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's (vz derde)	35.106		46.325	
<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van een jaar of langer</i>		0		0
Totaal vaste passiva		2.782.983		945.419
Vlottende passiva				
<i>Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan een jaar</i>		3.182.221		457.790
- Overige schulden	3.182.221		457.790	
<i>Overlopende passiva</i>		996.946		1.947.852
De van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren				
- Overige Nederlandse overheidslichamen	93.899		275.330	
- Overige overlopende activa	903.047		1.672.522	
Totaal vlottende passiva		4.179.167		2.405.642
Totaal generaal		6.962.150		3.351.061

Algemene toelichting op de balans

Algemeen

De balans geeft het totaalbeeld aan van de vermogenspositie aan het einde van het dienstjaar.

Continuïteitsveronderstelling

- a. Per 1 januari 2019 houdt de Gemeenschappelijke Regeling Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard op te bestaan en gaat deze van rechtswege volledig over in de nieuwe gemeente HW.
- b. Zowel alle rechten en verplichtingen als alle activiteiten worden voortgezet binnen de gemeente HW op basis van de wet ahri.
- c. Dit rechtvaardigt dan ook de veronderstelling van continuïteit.
- d. Waardoor de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

ACTIVA

Vaste activa

Materiele vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijging- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

	Boek- waarde 1-1-2018	Investe- ringen	Desinves- tering teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaar- deringen	Boek- waarde 31-12-2018
<u>Materiele vaste activa</u>							
Meubilair (overige materiële vaste activa)	8.273	0	0	-8.273	0		0
Gebouw Maasdam + verbouwing Gemeentehuis OBL	0	1.281.118					1.281.118
Ingrichting servicepunten	0	125.657					125.657
Totaal	8.273	1.406.775	0	-8.273	0	0	1.406.775

Vanwege de harmonisatie is besloten alle kapitaalgoederen < € 25.000,- in een keer af te schrijven. Voor SOHW betekent dit dat de post meubilair dus in 2018 in zijn geheel is afgeschreven.

De nieuwe kapitaalgoederen betreffen de verbouwingen van de gemeentehuizen in Oud-Beijerland en Maasdam t.b.v. de nieuwe Gemeente HW en de inrichtingen van 5 servicepunten in de Gemeente HW.

Flottende activa

Er zijn geen bijzonderheden te melden over de afwikkeling van de vorderingen. Ze zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, waarbij geen voorziening is gevormd voor eventuele dubieusheid.

Vorderingen op openbare lichamen

Vorderingen op de 5 Gemeenten binnen de Hoeksche Waard met betrekking tot "doorschuif BTW", Project HW/Harmonisatie, bijdrage NME en te verrekenen kosten 3D's HW. Vordering op Provincie ZH m.b.t. bijdrage vorkenstructuur HW.

Overige vorderingen

Vorderingen op externe partijen m.b.t. bijdrage uitvoeringsprogramma kerngroep WWZ, bijdrage buurtbemiddeling en terugvordering subsidie innovatie.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar 2018					
(1)	Drempelbedrag	250			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	203	203	200	205
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	47	47	50	45
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	4.411			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	4.411			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	250			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
Kwartaal 1					
Kwartaal 2					
Kwartaal 3					
Kwartaal 4					
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	18.255	18.429	18.408	18.878
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	203	203	200	205

Bank- en girosaldi

Dit betreft het saldo van de BNG-rekening.

Overlopende activa

	Saldo per 01-01-2018	Toevoegingen	Vrijval	Saldo per 31-12-2018
de van EU, Rijk en provincies nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op specifieke uitkeringen:				
Toeristische overstappunten	6.779		6.779	0
Samenwerkingsagenda HW 2015-2020	29.000		29.000	0
Deltapontjes 2016	5.730		5.730	0
Bijdrage Prov. aan effectenstudie reg. vorkstructuur (RVVP)	15.000		15.000	0
Pilotbedrijven HW(De Hoeksche Boer maakt het Waard)	10.494		10.494	0
Wandelroute netwerk	0	28.547		28.547
Bijdrage waterbus	0	100.000		100.000
overige vooruitbet/nog te ontv bedragen	35.696			49.749
Totaal	102.700			178.296

PASSIVA

Eigen vermogen

Reserves	Saldo 1-1-2018	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat 2018	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Saldo 31-12-2018
Algemene reserves						
- algemene reserve	187.425		0	-14.203		173.223
Bestemmings- reserves						
- Regiofonds	725.872	2.015.887	1.160.304			1.581.456
- Resultaat 2017						
- Reserve frictie		1.011.899				1.011.899
Resultaat 2018						-18.699
Totaal						2.747.877

Bestemmingsreserves

Regiofonds: Het resultaat van de programma's is ten laste gebracht van het regiofonds. De variabele bijdragen van Binnenmaas (woningen/BHW), Cromstrijen (windturbines/ woningen), Korendijk (woningen) en Oud-Beijerland (woningen) zijn in het regiofonds gestort.

Reserve frictiekosten: De door de gemeenten ontvangen frictiekostenvergoedingen via het Gemeentefonds zijn na verrekening van de gemaakte kosten gestort in de reserve frictiekosten.

Algemene reserve

Het resultaat van 2017 is onttrokken aan de Algemene reserve. Voorgesteld wordt het Resultaat 2018 in 2019 te onttrekken aan de Algemene Reserve.

Voorzieningen

Voorzieningen	Saldo 1-1-2018	Toevoeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2018
Voorzieningen				
- Reg.projectgroep Verkeersveiligheid HW	46.325		11.219	35.106
Totaal				35.106

Met ingang van 2016 valt RPV (Regionale Projectgroep Verkeersveiligheid) onder SOHW daarmee is ook de voorziening van Oud-Beijerland overgegaan naar SOHW. Bij de jaarafsluiting van 2018 is er € 11.219,05 onttrokken aan de voorziening.

Overige schulden

De post overige schulden zijn de uitstaande crediteuren ultimo 2018.

Overlopende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vooruitontvangen subsidies

- De subsidie m.b.t. Regionale Project Verkeersveiligheid ontvangen we in termijnen vooraf. Het MJP loopt 3 jaar en per jaar wordt aan de hand van de uitgaven bepaald hoeveel subsidie we mogelijkterwijs terug moeten betalen.

Overige overlopende passiva

Overige overlopende passiva bestaat voor het grootste deel uit nog te betalen bedragen m.b.t. Project HW en het project wandelroute netwerk.

	Saldo per 01-01-2018	Toevoegingen	Vrijval	Saldo per 31-12-2018
Verplichtingen die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	46.585	58.377	10.000	94.963
De van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren:				0
Vooruitontvangen bedragen Omgevingswet en Harmonisatie agenda/Project HW	966.085		966.085	0
Gebiedsbemiddeling glastuinbouw	3.116		3.116	0
Wandelroute netwerk	235.629		235.629	0
Overige overlopende passiva	696.437	278.296	72.750	901.983
Totaal	1.947.852	336.674	1.287.580	996.946

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Voor de huur van wegwijzers op borden of andere informatiedragers is per 1 april 2014 een contract afgesloten met een looptijd van 5 jaar.

	Aanvangsdatum	Looptijd	Huur per jaar
SOHW/2015/0087	1-4-2014	5 jaar	2,1

Voor het beschikbaar stellen van een infopunt in een gebouw van Natuurmonumenten is een contract afgesloten vanaf 1 januari 2013 voor de looptijd van 5 jaar, die verlengd is met 2 jaar.

	Aanvangsdatum	Looptijd	Huur per jaar
SOHW/2017/0226	1-1-2013	5 jaar	5,0

Overeenkomst voetveer Puttershoek – Zwijndrecht

Vergoeding voor het in stand houden van de veerdienst tussen Puttershoek en Zwijndrecht. Overeenkomst 2006 (stilzwijgende verlenging met telkens 1 jaar) + aanvullend 2016 voor kapitaallasten (loopt af op 30 juni 2020).

	Aanvangsdatum	Looptijd	Exploitatiebijdrage p/jaar
SOHW/2016/??	21-12-2016	4 jaar	102,0

Overzicht van baten en lasten en toelichting

Inleiding

Het Besluit begroting en verantwoording schrijft voor dat de financiële begroting tenminste moet bestaan uit:

- een overzicht van baten en lasten en de toelichting;
- de uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.

Na het overzicht van baten en lasten staat de toelichting op de baten en lasten, met daarin aandacht voor:

- 1.1 Toelichting begrotingsrechtmatigheid
- 1.2 Over te boeken budgetten naar de begroting 2019
- 1.3 De verklaring van de aanmerkelijke verschillen (rekening 2017 en begroting 2018);
- 1.4 De incidentele baten en lasten;

De uiteenzetting van de financiële positie is als volgt opgebouwd:

- 2.1 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector
- 2.2 De investering- en financieringsstaat
- 2.3 Het EMU saldo
- 2.4 Kengetallen

Daarnaast zijn de volgende hoofdstukken opgenomen

- 3 Reservering Regiofonds
- 4 Inwonerbijdrage

1. Overzicht van baten en lasten

Wettelijk is bepaald dat er in de jaarrekening verantwoording wordt afgelegd over onder andere een overzicht van baten en lasten en een overzicht van algemene dekkingsmiddelen. Op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen heeft het Algemeen Bestuur het budgetrecht. Omdat het Algemeen Bestuur op basis van het budgetrecht de afzonderlijke programmasaldi vaststelt, hebben we onderstaand overzicht opgenomen.

	Jaarrekening 2017			Begroting 2018 primitief			Begroting 2018 3e wijziging			Jaarrekening 2018		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Regionale beleidsafstemming/ bestuurszaken	769-	475	-294	259	-450	-192	-2.824	1.915	-909	-1.316	658	-658
Vitaliteit in de dorpen	240-	172	-68	-350	0	-350	-498	65	-433	-347	35	-312
Ontwikkeling van het ommeland	395-	385	-10	-342	236	-106	-1.101	758	-343	-955	634	-321
Bedrag onvoorzien			0	-25		-25	-25		-25			0
VPB												
Overhead	2.817-	3.065	248	-3.147	3.732	585	-8.485	10.486	2.001	-6.985	10.125	3.140
Gerealiseerd totaal saldo baten en lasten	-4.221	4.097	-124	-3.605	3.518	-87	-12.933	13.224	291	-9.603	11.452	1.849
Toevoegingen/onttrekking reserves												
- reg beleidsafstemming	316-	347	31	-600	232	-369	-1.540	473	-1.067	-2.822	321	-2.501
- vitaliteit in de dorpen		68	68		350	350		433	433		312	312
- ontwikkeling van het ommeland	204-	215	10	-206	312	106	-206	550	343	-206	527	321
Gerealiseerd resultaat	-4.741	4.727	-14	-4.411	4.411	0	-14.679	14.679	0	-12.631	12.612	-19
Algemene dekkingsmiddelen												
- nvt												
Totaal dekkingsmiddelen												
Onvoorzien			0	-25		-25	-25		-25			0
Totaal onvoorzien	-		0	-25		-25	-25		-25			0

Toelichting:

De jaarrekening sluit met een negatief saldo van € 18.699,-. Dit wordt veroorzaakt door meer uitgaven op het programma bestuur.

1.1 Begrotingsrechtmatigheid

Volgens artikel 28 van het Besluit Begroting en Verantwoording dienen overschrijdingen (en onderschrijdingen) goed herkenbaar in de jaarrekening te worden opgenomen. Door het vaststellen van de jaarrekening waarin de uitgaven wel zijn opgenomen worden de desbetreffende uitgaven alsnog geautoriseerd.

De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn op hoofdlijnen door de wetgever bepaald (artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet) en worden nader ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting, via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212.

In de verordening is bepaald dat:

Het Dagelijks Bestuur is gemachtigd om binnen één programma te muteren in de financiële budgetten onder voorwaarde dat de met u afgesproken beleidseffecten ongewijzigd gerealiseerd worden. Het is voldoende u deze wijzigingen achteraf te laten autoriseren.

Uit de kadernota Rechtmatigheid 2017 blijkt dat alle afwijkingen in principe onrechtmatig zijn, maar dat er een toetsing van de afwijking noodzakelijk is om te beoordelen of de afwijking wel of niet meetelt voor het rechtmatigheid oordeel.

De toetsingscriteria die van toepassing zijn voor SOHW zijn als volgt:

Begrotingsafwijking op exploitatie	Onrechtmatig, telt niet mee	Onrechtmatig, telt wel mee
Past niet binnen het beleid		X
Passen binnen het beleid Zijn niet tijdig gesignaleerd		X
Gedekt door direct gerelateerde inkomsten	X	
gedekt door niet-direct gerelateerde inkomsten		X
activiteiten achteraf als onrechtmatig beschouwen - tijdens verantwoordingsjaar - na verantwoordingsjaar	X	X
Kostenoverschrijding in het jaar van investeren Afschrijvings-/financieringslasten in latere jaren	X	X

Op programma 2 zijn voor onderhoud en beheer wandelpaden wel de uitgaven conform begroting verantwoord. De subsidie van de provincie wordt niet zoals begroot in 2018 maar in 2019 ontvangen.

1.2 Over te boeken budgetten naar de Begroting 2019

Voorgesteld wordt om de extra ruimte, die in het Regiofonds ontstaat door de lagere onttrekking in 2018, in 2019 beschikbaar te stellen voor het uitvoeren van deze projecten. Het betreft de volgende projecten en bedragen:

Regionale beleidsafstemming/bestuurszaken:

Actieplan Energie en Klimaat (energieloket 2019)	€ 10.000
RVVP (t.b.v. doelgroepenverkeer)	€ 41.000
Campagne aantrekken jonge gezinnen (t.b.v. gebiedsmarketing)	€ 22.500

Vitaliteit in de dorpen:

Uitvoering woonvisie (Short stay project)	€ 64.000
---	----------

In de Zomerrapportage van de gemeente Hoeksche Waard worden deze middelen opgenomen.

1.3 De verklaring van de aanmerkelijke verschillen (rekening en begroting 2018)

De toelichting op het overzicht baten en lasten en de verklaring van de verschillen tussen de verschillende jaarschijven zijn in de alinea "Wat mag het kosten" op de programmabladen in het jaarverslag nader toegelicht.

1.4 Incidentele baten en lasten

De gemeenschappelijke regeling is gebaseerd op het uitvoeren van projecten welke gefinancierd worden vanuit gemeentelijke bijdragen onder toezicht van het bestuur. Daarmee is in feite een zeer groot deel uitgaven van de gemeenschappelijke regeling incidenteel op de

bestuurskosten (zie programma Regionale beleidsafstemming/bestuur) en enkele reguliere activiteiten bij de overige programma's na.

(x 1.000)

Programma	2018 Incidenteel			2018 Structureel		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Regionale beleidsafstemming/ bestuurszaken	7.383-	9.909	2.525	918-	863	55-
Vitaliteit in de dorpen	347-	35	312-			
Ontwikkeling van het ommeland	788-	428	360-	167-	206	39
Gerealiseerd totaal saldo baten en lasten	8.518-	10.371	1.854	1.085-	1.069	16-
Mutaties Reserve	2.822-	968	1.853-	206-	192	14-
Gerealiseerd resultaat	11.339-	11.340	0	1.292-	1.261	30-

Toelichting:

Regionale beleidsafstemming/bestuurszaken

- De incidentele lasten bestaan deels uit de projecten "Actieplan Energie en Klimaat", "Implementatie omgevingswet", "Kwaliteitsteam", Sociaal Domein, Project HW en een subsidieproject.
- De incidentele baten betreffen de variabele bijdragen vanuit lokale ontwikkelingen gemeenten aan het regiofonds, bijdragen gemeenten aan Sociaal Domein en subsidiebijdragen van de Provincie
- De structurele lasten bestaan voor het grootste deel uit bestuurskosten.
- De structurele baten betreffen de inwonersbijdragen en de bijdrage t.b.v. veiligheid

Vitaliteit in de dorpen

- De incidentele lasten betreffen de projecten t.b.v. regioprofilering en Vitale economie.
- De incidentele baten betreffen bijdragen van de 5 Gemeenten m.b.t. uren JSO.

Ontwikkeling van het ommeland

- De incidentele lasten betreffen grotendeels subsidieprojecten of verplichtingen voortkomend uit subsidieprojecten en projecten betreffende gebiedsprogramma.
- De incidentele baten betreffen grotendeels subsidiebijdragen.
- De structurele lasten betreffen Hoeksche randen, beheer en onderhoud wandelpaden, kanoroutes en fietsknooppunten. Verder ook de deltapontjes en het veer Puttershoek-Zwijndrecht.

2. Uiteenzetting van de financiële positie

2.1 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op SOHW van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2018 voor SOHW is € 189.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van [Raad van Toezicht / Raad van Commissarissen] bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband.

bedragen x € 1	GJ Metselaar
Functie(s)	Regiosecretaris
Duur dienstverband in 2018	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	0,89
Gewezen topfunctionaris?	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking?	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	ja/nee
Individueel WNT-maximum	189.000
Bezoldiging	
Beloning	86.940
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloningen betaalbaar op termijn	17.524
<i>Subtotaal</i>	<i>104.464</i>
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging 2018	104.464
Motivering indien overschrijding: zie	1)
Gegevens 2017	
Duur dienstverband in 2017	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2017 (in fte)	0.89
Bezoldiging 2017	
Beloning	81.172
Belastbare onkostenvergoedingen	-
Beloningen betaalbaar op termijn	15.836
Totaal bezoldiging 2017	97.008
Individueel WNT-maximum 2017	181.000

Algemeen bestuur (AB) SOHW - onbezoldigd

gemeente	bestuurslid	plv. lid
Binnenmaas	De heer L. van Noort	De heer A. Mol
Binnenmaas	De heer H.C.J. van Etten (DB-lid)	De heer A. Mol
Binnenmaas	De heer A. Mol	geen plaatsvervanger beschikbaar
Cromstrijen	De heer H.J. Flieringa	De heer P. Paans
Cromstrijen	De heer B. Boelhouwers (DB-lid)	De heer J.J. Luteijn
Cromstrijen	De heer P. v.d. Meer	De heer J.J. Luteijn
Korendijk	De heer P. Boogaard	De heer S. Stoop
Korendijk	De heer S. Stoop (DB-lid)	De heer P. Boogaard
Korendijk	De heer G. den Boer	geen plaatsvervanger beschikbaar
Oud-Beijerland	Mevrouw J.H.M. Hermans-Vloedveld (DB-lid)	De heer P. van Leenen
Oud-Beijerland	Mevrouw D.M. van der Werf	De heer P. van Leenen
Oud-Beijerland	De heer H. van Waveren	De heer P. van Leenen
Strijen	De heer G.M.J. Janssen	mevrouw P.G. Tanja
Strijen	De heer W.J.L.M. van Tilborg (DB-lid)	mevrouw P.G. Tanja
Strijen	De heer J.B. Waaijer	mevrouw P.G. Tanja
Binnenmaas	De heer A.J. Borgdorff	Voorzitter AB
Oud-Beijerland	Mevrouw J.H.M. Hermans-Vloedveld	Plv. voorzitter
Ambtelijk secretaris is de heer G.J. Metselaar		

Dagelijks bestuur (DB) SOHW - onbezoldigd

gemeente	bestuurslid
Binnenmaas	De heer H.C.J. van Etten
Cromstrijen	De heer B. Boelhouwers
Korendijk	De heer S. Stoop
Oud-Beijerland	Mevrouw J.H.M. Hermans-Vloedveld
Strijen	De heer W.J.L.M. van Tilborg (DB-lid)
Binnenmaas	De heer A.J. Borgdorff Voorzitter DB
Oud-Beijerland	Mevrouw J.H.M. Hermans-Vloedveld Plv. voorzitter
Ambtelijk secretaris is de heer G.J. Metselaar	

2.2 Investerings- en financieringsstaat

Jaarrekening 2018

	Stand op 1-1-2018	Vermeerde- ringen	Vermindering	mutaties 2018	Stand 31-12-2018
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	-		-	-	-
Materiële vaste activa	8.273	1.417.481	18.978	1.398.503	1.406.775
Financiële vaste activa	-			-	-
geinvesteerde middelen lang	8.273	1.417.481	18.978	1.398.503	1.406.775
Vaste financieringsmiddelen					
Eigen vermogen					-
1.1 Algemene reserve	187.425		14.203	14.203-	173.222
1.2 Regiofonds	725.872	2.015.887	1.160.304	855.583	1.581.456
1.3 Reserve frictie		1.011.899		1.011.899	1.011.899
Resultaat	14.203-			-	18.699-
eigen vermogen	899.094	3.027.786	1.174.507	1.853.279	2.747.877
Voorzieningen	46.325	10.155	21.374	11.219-	35.106
voorzieningen	46.325	10.155	21.374	11.219-	35.106
Langlopende schulden	-	-	-	-	-
langlopende schulden	-	-	-	-	-
Beschikbare middelen lang	945.419	3.037.941	1.195.881	1.842.060	2.782.983
Financieringsaldo lang	937.147-	1.620.460-	1.176.903-	443.557-	1.376.208-
Vastgelegd in:					
Vlottende activa	2.990.010	2.269.110		2.269.110	5.259.120
Vlottende passiva	457.790-		2.724.431-	2.724.431-	3.182.221-
Overlopende activa	102.700	75.596		75.596	178.296
Overlopende passiva	1.947.852-		950.907	950.907	996.946-
Banksaldo	250.079		132.121	132.121-	117.958
	937.147	2.344.706	1.641.404-	439.061	1.376.208

2.3 EMU-saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de collectieve sector (Rijk, medeoverheden en sociale fondsen). Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt in het Verdrag van Maastricht en het Stabiliteit- en groeipact. Zo mag het EMU-tekort van een land niet boven de drie procent BBP uitkomen. Gemeenten zijn verplicht inzicht te geven in hun aandeel.

Voor de GR SOHW bedraagt het EMU-saldo over 2018 € 487.499,-

Berekening EMU-saldo Gemeenten en Provincies

Vraag		2018 volgens realisatie rekening 2018, (*eur 1.000)
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	1.849
2 +	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie.	8
3 +	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie.	
4 -	Uitgaven aan investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd.	-1.407
5 +	De in mindering op de onder vraag 4 bedoelde investeringen gebrachte ontvangen bijdragen van het Rijk, de Provincies, de Europese Unie en overigen.	0
6a +	Verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs).	0
6b -	Boekwinst op desinvesteringen in de (im)materiële vaste activa.	0
7 -	Uitgaven aan aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d..	0
8a +	Verkoopopbrengsten van grond (tegen verkoopprijs).	0
8b -	Boekwinst op grondverkoop.	0
9 -	Betalingen ten laste van de voorzieningen.	-11
10 -	Betalingen die niet via de onder vraag 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de andere genoemde posten.	0
11 -	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen.	0
Berekend EMU-saldo		439

3. Reservering Regiofonds

Het Regiofonds is gevormd bij de jaarrekening 2010 Commissie Hoeksche Waard (ZHZ) uit de vrijvallende middelen BWS.

Doel

Het beheren van het Regiofonds Hoeksche Waard bestemd voor de het dekken van de kosten van de projecten uit het Uitvoeringsprogramma Structuurvisie Hoeksche Waard 2015-2018 en zoals opgenomen in de programma's Ruimte, Landschap en Economie.

Prestatie

De vulling van het regiofonds met vaste, variabele en incidentele bijdragen door de gemeenten beheren en de uitgaven en inkomsten administratief vastleggen. De precieze invulling en regels met betrekking tot de uitgaven zijn opgenomen in de Verordening Regiofonds Hoeksche Waard.

Regiofonds	Jaarrekening	Burap	Jaarrekening
	2017	2018	2018
Lasten			
Programma/projecten kosten		1.619.840	1.160.304
Totaal onttrekking		1.619.840	1.160.304
Baten			
Vaste inwonerbijdrage		206.230	206.230
Variabele bijdrage (lokale ontwikkelingen)		939.657	1.209.657
Variabele inwonerbijdrage		600.000	600.000
Totaal bijdragen		1.745.887	2.015.887
Resultaat/jaar		126.047	855.583
Resultaat (cumulatief)	725.871	851.918	1.581.454

Toelichting

Per saldo wordt er € 465.085,- minder onttrokken uit het Regiofonds. De uitvoering van de programma's/projecten bij de overige programma's hebben een doorloop naar 2019, hierdoor is er minder uit het Regiofonds onttrokken. In de Zomerrapportage 2019 van Gemeente HW zal voorgelegd worden om een bedrag van € 137.500,- beschikbaar te stellen.

Per 1 januari 2019 is bij de vorming van de gemeente Hoeksche Waard het Regiofonds overgegaan in de reserve Ontwikkeling kernen.

De variabele bijdragen van Binnenmaas (woningen/BHW), Cromstrijen (windturbines/woningen), Korendijk (woningen) en Oud-Beijerland (woningen) zijn in het regiofonds gestort.

4. Inwonerbijdrage

Onderstaand wordt een specificatie gegeven van de opgenomen baten met betrekking tot de bijdrage per inwoner van de gemeenten. De algemene inwonerbijdrage in 2018 was € 10,21.

Daarnaast is een bedrag van € 2,43 per inwoner in rekening gebracht als vaste bijdrage aan het regiofonds (zie Reservering Regiofonds). Dit was het aandeel groen/blauw in de 'oude' inwonerbijdrage Commissie Hoeksche Waard.

Door de gemeenten is € 600.000,- euro aan variabele inwonerbijdrage beschikbaar gesteld ten behoeve van het Regiofonds om in te zetten voor de uitvoering van strategische opgaven in 2019.

Inwonerbijdrage

	Jaarrekening 2017	Begroting primitief 2018	Begroting Burap 2018	Jaarrekening 2018
Inwonerbijdrage	836.923	1.467.260	1.467.260	1.467.639
Inwonerbijdrage tbv regiofonds	204.390	206.230	206.230	206.230
Totaal	1.041.313	1.673.490	1.673.490	1.673.869
	Jaarrekening 2016	Begroting primitief 2017	Begroting Burap 2017	Jaarrekening 2018
Regionale beleidsafstemming/ bestuurszaken	836.923	867.260	867.260	867.639
Vitaliteit in de dorpen				
Ontwikkeling van het ommeland				
Totaal	836.923	867.260	867.260	867.639

Vanuit de inwonerbijdrage worden de lasten van het programma Bestuur betaald.

Algemene bijdrage per Gemeente

	Aantal inwoners voor berekening bijdrage	Rekening 2018
Binnenmaas	28.771	538.007
Cromstrijen	12.755	238.514
Korendijk	10.825	202.423
Oud-Beijerland	23.851	531.005
Strijen	8.766	163.921
Totaal	84.968	1.673.870

5. Taakvelden

Taakveld	Jaarrekening 2017			Begroting 2018 primitief			Begroting 2018 na wijzigingen			Jaarrekening 2018			Verschil begroting na wijziging met jaarrekening 2018		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000,-															
0.1 Bestuur	0	0	0	0	0	0	-554	0	-554	-387	0	-387	-167	0	-167
0.2 Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.4 Overhead	-2.817	3.065	248	-3.147	3.732	585	-8.485	10.486	2.001	-6.985	10.125	3.140	-1.500	361	-1.139
0.5 Treasury	-1	1	0	-1	1	0	-8	8	0	0	0	0	-8	8	0
0.61 OZB woningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.62 OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.63 Parkeerbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.64 Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	0	204	204	0	206	206	0	206	206	0	206	206	0	0	0
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	-520	629	109	-806	893	87	-1.746	1.455	-291	-3.028	1.160	-1.868	1.282	295	1.577
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	14	14			0			0			0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	0	0	0	-8	8	0	-7	7	0	-4	4	0	-3	3	0
2.1 Verkeer en vervoer	-281	156	-125	-314	189	-125	-439	240	-199	-329	187	-142	-110	53	-57
2.2 Parkeren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.3 Recreatieve havens	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.5 Openbaar vervoer	-171	81	-90	-173	80	-93	-183	80	-103	-174	80	-94	-9	0	-9
3.1 Economische ontwikkeling	-20	2	-18	0	0	0	-65	0	-65	-23	0	-23	-42	0	-42
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-8	0	-8	-8	0	-8	-8	0	-8	-8	0	-8	0	0	0
3.4 Economische promotie	-71	51	-20	-260	0	-260	-175	0	-175	-162	0	-162	-13	0	-13
4.1 Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.2 Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-15	14	-1	-16	14	-2	-18	14	-4	-17	14	-3	-1	0	-1
5.1 Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Taakveld	Jaarrekening 2017			Begroting 2018 primitief			Begroting 2018 na wijzigingen			Jaarrekening 2018			Verschil begroting na wijziging met jaarrekening 2018			
	Bedragen x € 1.000,-	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
5.2 Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.4 Musea	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.6 Media	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-442	186	-256	-254	30	-224	-982	522	-460	-870	423	-447	-112	99	-13	
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-2.066	2.066	0	-1.618	1.618	0	-2.961	2.961	0	-2.457	2.457	0	-504	504	0	
6.2 Wijkteams	0	0	0	0	0	0	-278	278	0	-52	52	0	-226	226	0	
6.3 Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.4 Begeleide participatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.81 Ge-escaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.82 Ge-escaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.2 Riolering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.3 Afval	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.4 Milieubeheer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8.1 Ruimtelijke ordening	-29	0	-29	-76	0	-76	-915	790	-125	-692	601	-91	-223	189	-34	
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8.3 Wonen en bouwen	-163	134	-30	-90	0	-90	-288	65	-223	-198	58	-140	-90	7	-83	
Totaal	-6.604	6.604	0	-6.771	6.771	0	-17.112	17.112	0	-15.386	15.367	-19	-1.726	1.745	19	

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Dit is een uitgave van de

Gemeenschappelijke Regeling Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard

Postadres:

Postbus 5881
3290 EA Strijen

Bezoekadres:

Waleplein 2
3291 CZ Strijen

Telefoon: (078) 6748274

E-mail: info@sohw.org